На стр. 20 – 21

Днес в броя

Нова програма за научни изследвания, иновации и дигитализация на стойност близо 886 млн. евро

На стр. 4

Еврокомисар **Мария Габриел** отчита: „Еразъм+“ представлява европейското сътрудничество в най-добрата му форма – от началното училище до ученето през целия живот, както и в спорта. Всеки може да се възползва от многобройните възможности на Програмата

На стр. 19

Д-р Цветан Василев – преводач от латински на историческия трактат от Петър Богдан: Доскоро само се знаеше, че има такъв ръкопис, че съществува може би и печатно издание, но никой не е имал представа къде се намира

Българска академия на науките
www.bas.bg

Силата на информацията

АЗ·БУКИ

Вестникът е правоприемник на първото официално издание на Министерството на просвещението – „Училищен преглед“ – 1896 г.

Четете ни на www.azbuki.bg www.azbuki.eu

НАЦИОНАЛЕН СЕДМИЧНИК ЗА ОБРАЗОВАНИЕ И НАУКА

Брой 2 (1554) 13 - 19 януари 2022 г. Година XXX. Под името „Аз-буки“ вестникът излиза от 10 април 1991 г. Цена 1,50 лв.

Снимка БФО

Близо 230 състезатели по ски ориентиране от 22 държави се събират в Чепеларе на Европейското първенство, което е кръг от Световната купа. Една от най-големите звезди в дисциплината е световният и европейски шампион Станимир Беломъжев (на снимката), който е най-яркото име сред 13-те български участници, които ще ни представят при мъжете и жените

Азбучни истини

Рунд първи

Татяна ДИКОВА

Проект на Програма за научни изследвания, иновации и дигитализация за интелигентна трансформация е предложен за обществено обсъждане. Очакваният резултат от приблизителните 886 млн. евро инвестиции от ЕС е изграждането на ефективна и устойчива екосистема на научните изследвания и иновациите, на електронно управление и на национална киберсигурност за справяне с кризисни и извънредни ситуации.

Това е рунд първи от най-новата програма, включена в проекта на Споразумението за партньорство на България със Съюза и е в пълно съответствие на политиките му, които трябва да доведат до увеличаване на икономическото, социалното и териториалното сближаване между страните членки.

Парите от Европейския фонд за регионално развитие трябва да се използват за постигане на една дълго лелеяна мечта – по-конкурентоспособна и по-интелигентна Европа, респективна на всяка една страна членка, чрез насърчаване на иновативна и интелигентна трансформация и регионална свързаност на ИКТ.

Преди да говорим за сближаване обаче, да не забравяме, че ни предстои да изминем пътя на догонваща страна. През 2021 г. България все още е в групата на „прохождащите“ иноватори с обобщен иновационен индекс 50,1%, сравним със средния за ЕС, но все още далече от иновационния потенциал на водещите европейски икономики.

За щастие, налице са и положителни тенденции – в частта дигитализация, интелектуални активи и екологична устойчивост можем да се похвалим, че страната ни е над 80% от средното европейско ниво.

Сега е важно да не загубим набраната инерция и полето на иновативния и на предприемаческия потенциал на българина да става все по-обхватно. Парите ги има. Ще чакаме резултатите – за България и за Европа.

Научна програма за българистиката

Предвижда се създаване на преводачески хъб и специализиран портал за лингвистични изследвания

Преодоляване на негативните нагласи и изграждане на привлекателен образ на страната ни чрез засилване на интереса към българистиката в чужбина като научноизследователска област, акцентираща основно върху българския език и литература, българската история, изкуство и култура (включително етнография и фолклор). Това е основната цел на разработената от МОН Национална научна програма „Развитие и утвърждаване на българистиката в чужбина“ (ННП „Българистика“). Проект на Решение на Министерския съвет за одобряване на Програмата е публикуван за обществено обсъждане.

Водеща цел на ННП „Българистика“ ще бъде провеждане на целеви научни изследвания и създаване на устойчиво партньорство между включените в Програмата бенефициенти, както и на мрежа от изследователи, включваща както преподаватели от България и чужбина, така и студенти, докторанти и млади учени с интерес към българистиката и нейното популяризиране, се посочва в доклада с мотиви към проекта.

За осъществяване целите на Програмата относно разширяване и развитие на кадровия потенциал в областта на българистиката ще се финансират краткосрочни – до 6 месеца, научни специализации на успешни млади чуждестранни учени и докторанти, които да се обучават по проблеми на българистиката в организациите бенефициенти. Ще се финансира и престой до 3 месеца в България на чуждестранни водещи и утвърдени българисти, които да преподават, обучават и да провеждат съвместни изследвания с български учени. Ще се разработят и дигитални образователни и изследователски програми за дистанционно обучение на чуждестранни студенти и докторанти българисти чрез отворени платформи. Предвижда се и създаване на съвместна докторска програма между партньорските организации за привличане на млади чуждестранни българисти.

На стр. 2

9 770861 339001

Намаляваме трайно

Виктория ПЕТРОВА

Населението в България към 7 септември 2021 г. е 6 520 314 души. Преброени са 2 813 847 домакинства. Това сочат предварителните данни на Националния статистически институт от проведеното между 7 септември и 10 октомври 2021 г. 18-о преброяване.

Намаление на населението се наблюдава при последните четири преброявания, като най-голямо е то при преброяването през 2021 г. – с 844 хил. души, или с 11,5% спрямо 2011 г. Негативната тенденция е трайна и се дължи най-вече на високата смъртност и ниската раждаемост, както и на големия брой хора, напуснали страната.

Делът на лицата на възраст 65 плюс се увеличава с 5,4 процентни пункта спрямо 2011 г. Намаляват броят и относителният дял на децата и лицата в активна възраст.

Най-малка остава област Видин с население 74 хил. души, а най-голяма е област София-град с население 1 млн. 480 хил. души. Само в столицата се отчита увеличаване на населението спрямо 2011 г. със 189 хил. души.

Повече информация се очаква да излезе през март, а окончателните данни ще бъдат обявени до края на 2022 г.

Научна програма...

От стр. 1

Сред другите основни дейности се предвижда преглед и разширяване обхвата на съществуващите дигитални ресурси с осигурен свободен достъп в областта на българския език и литература, история, наука, изкуство и култура. Ще се създадат и нови дигитални ресурси със свободен достъп до изследователската база на научната област българистика (извори и изследвания), както и и монографични трудове с българистична тематика на български и чуждестранни учени (в оригинал и/или в превод). В портала ще бъдат публикувани и учебни помагала в областта на българистиката.

С цел популяризиране на българския език и литература, история, изкуство, наука и култура ще се организират годишни литературни и исторически маршрути в България за студенти, докторанти, млади учени и специализанти, изучаващи български език и литература, история и култура в чужди университети или институти. Всяка година ще се провеждат и тематични събития – работилници, семинари и школи, за студенти, докторанти, млади учени и специализанти по българистика. Ще се провеждат съвместни международни научни форуми, кръгли маси и информационни дни в областта на българистиката съвместно с водещи европейски и световни научни организации, занимаващи се с българистика. Ще бъде изработен и културен годишен календар с изложби по българистични теми и предоставянето им в българските културни представителства в чужбина.

Бележки, становища и предложения по проекта могат да бъдат изпращани към дирекция „Наука“ – МОН (z_georgieva@mon.bg) до 9 февруари 2022 г. включително. АЗ-БУКИ

Новата ННП „Българистика“ ще се изпълнява на три етапа, всеки с продължителност 12 месеца. Индикативният бюджет е 4 млн. лв. За първия етап през 2022 г. се предвиждат 1,2 млн. лв., за 2023 г. са разписани 1,6 млн. лв. и за 2024 г. – 1,2 млн. лв. Средствата за различните етапи на Програмата ще се разпределят между участниците съгласно сключено партньорско споразумение с приложен работен научен и финансов план за всеки етап.

Допустими бенефициенти по Програмата са акредитирани държавни висши училища и публични научни организации. Потенциални (предефинирани) участници по Програмата, с най-голям принос в научните изследвания и с най-голяма продукция в областта на българистиката, са БАН – водеща организация, в партньорство със Софийския, Пловдивския, Великотърновския, Югозападния и Шуменския университет. За увеличаване капацитета на работните екипи ще се привличат и опитни изследователи, преподаватели, докторанти и студенти от чужбина, както и обществени и землячески организации зад граница.

Субсидират следването в 96 специалности

Държавата поема изцяло или частично таксите за обучение на студентите, ако те имат сключен договор с работодател

Министерството на образованието и науката публикува регистър на специалностите, за които държавата заплаща изцяло или частично разходите за следването при сключен договор с работодател за стаж на студента за периода на обучението и за работа след успешното му завършване. Студентите вече имат достъп не само до информация за специалностите, а и до списъка с всички фирми, с които могат да сключат договор за стаж и работа, за да ползват финансова подкрепа от държавата.

Регистърът дава възможност за двупосочна връзка между студентите и бизнеса. Обучаващите се по-лесно ще намират място за професионалната си реализация, а фирмите – необходими специалисти за дейността си.

Информационната система на специалностите и работодателите се поддържа от Националния център за информация и документация към МОН.

Държавата заплаща изцяло или частично таксите за обучение на студенти от 96 различни специалности, в случай че имат сключен договор с конкретна фирма за стаж и работа след завършване. Списъкът на специалностите, за които държавата покрива разходите за обучение, се изготвя по висши училища, форми на обучение и брой студенти спрямо нуждите на пазара на труда. Той се актуализира всяка година, за да отговаря в максимална степен на потребностите от висококвалифицирани кадри за икономиката.

Специалностите, които държавата е готова да субсидира, са от следните направления: физически и биологически науки, информатика и компютърни науки, машинно инженерство, химични технологии, биотехнологии, хранителни технологии, общо инженерство, електротехника, електроника и автоматика, комуникационна и компютърна техника, енергетика, транспорт, корабоплаване и авиация, материали и материалознание, архитектура, строителство и геодезия, проучване, добив и обработка на полезни изкопаеми, металургия, растениевъдство, животновъдство, ветеринарна медицина, медицина и здравни грижи.

Министерският съвет ежегодно утвърждава и списъка на работодателите, с които студентите могат да сключват договори за стаж и работа. По предложение на различни министерства през настоящата академична година са одобрени 154 фирми. За 2021/2022 г. тези работодатели са заявили необходимост от 975 специалисти. АЗ-БУКИ

Правописният речник става дигитален

Дигитализиран и осъвременен вариант на официалния Правописен речник на българския език ще бъде свободно достъпен в интернет. Той ще бъде част от цялостна онлайн платформа за езикови ресурси и проверка на правопис, правоговор и граматика. Ще я разработи Българската академия на науките по поръчка на Министерството на образованието и науката. Изпълнител ще бъде Институтът за български език (ИБЕ) в сътрудничество с Института по информационни и комуникационни технологии (ИИКТ). Проектът трябва да приключи до края на 2023 г. За целта са предвидени 378 800 лв.

Новата платформа ще носи името БЕРОН. Тя ще съдържа модули за правопис, правоговор, граматика. В него ще бъде интегрирана също сегашната специализирана служба „Езикови справки“, т.е. ще има възможност за директна кореспонденция с експерти от ИБЕ.

В частта за правопис например ще могат да се правят справки за правилното изписване на думите. Към резултатите от търсенето ще се показват основната форма на думата, формите на думата с правописен или с правоговорен проблем и съответното правило, дублетните форми, омонимите, както и примери с думата в състава на сложни думи, словосъчетания или собствени имена. Частта за правоговор ще включва гласова система за правилното произношение на всички думи от официалния Правописен речник на БАН.

Платформата ще изпълнява и ролята на граматически справочник. За целта от ИБЕ вече работят по нормативна граматика на съвременния български език.

Новият сайт ще бъде периодично надграждан както със съдържание за навлизащи нови думи в езика ни, така и с нови функционалности.

Целта е да се създаде надежден дигитален източник на информация за книжовния български език. В момента такъв липсва, сочи изследване на БАН от 2019 г. за нагласите и ценностните ориентации към съвременния ни език. Според резултатите от проучването над 45% от българите между 18 и 50 години предпочитат по езикови въпроси да се информират от интернет, а не от хартиени речници. Всеки трети от по-младите смята книжовните норми и правила за прекалено сложни, а всеки пети от всички участници в изследването твърди, че няма мотивация да ги спазва. АЗ-БУКИ

Снимка „Амалипе“

С поредица от събития ще отбележи ромската Нова година – Василица, Център „Амалипе“, част от които ще бъдат виртуални заради пандемията. На 13 януари министърът на образованието и науката акад. Николай Денков ще връчи наградите „Образователен медиатор на годината“ в сградата на МОН

Снимка Пресцентър МОН

Министърът на образованието и науката акад. Николай Денков, кметът на район „Студентски“ Петко Горанов заедно с ректора Николай Изов откриха реновираното общежитие на Националната спортна академия „Васил Левски“ – бл. 15, и ремонтирано игрище за плажен волейбол с три играли полета. Общежитието е ремонтирано с близо 3,7 млн. лв. от Фонда за устойчиви градове и съфинансиране от Европейския фонд за регионално развитие

Законово надграждане на знакови промени

Консолидация на академичния капацитет и по-достойно заплащане на докторантите предвиждат промени в ЗВО

Татяна ДИКОВА

Две или повече висши училища да обучават студенти съвместно, както и да бъде въведен статут на т.нар. проектни докторанти. Това предвижда законопроект за изменение и допълнение на Закона за висшето образование, приет от Министерския съвет. Проектът бе обсъждан широко през 2021 г., а целта на МОН е нов етап в развитието на сътрудничеството между висшите училища, съвместно използване на техния експертен и инфраструктурен капацитет в подготовката на специалисти, най-вече в професионални направления, които изискват интердисциплинарна подготовка.

Какво означава съвместна подготовка на студенти. Младите хора ще изучават отделните дисциплини в различни университети, като се търси най-високо качество на образователния процес.

Промените в ЗВО дават зелена светлина на академичното партньорство, като се уреждат условията и редът, при които това ще се случва. Трябва да се уточни, че подобни съвместни обучения ще се провеждат само и единствено в нерегулирани професии, в акредитирани висши училища. В проекта на Закона е посочено и какво ще съдържа споразумението между висшите училища за подготовката на специалисти, а именно условията за приема, периодите на обучение, разпределението на средствата за издръжка и издаването на дипломите. Приемът ще се осъществява в рамките на утвърдените места за професионалното направление на координиращото висше училище. Университетите ще могат да издават съвместни дипломи за завършена образователно-квалификационна степен.

Проектът на промени в ЗВО разширява и възможностите за обучение и защита на докторска степен. Това ще става и чрез работа по научноизследователски проект. Докторантите трябва да се обучават в продължение на поне три години в редовна форма с договор между висшето училище или научната организация и ръководителя на проекта. В същото време, те ще получават заплащане според извършената от тях работа и условията на договора. То може да е в пъти над сегашната докторантска стипендия от 500 лв. „Проектните“ докторанти ще се приемат след обявяване на конкурс по всяко време на годината извън утвърдените от МС бройки за съответната година.

С предложените промени в ЗВО ще се ускори подготовката на специалисти, включително в мултидисциплинарни области. Те ще помогнат и за израстването на млади изследователи, които са необходими за разширяване на научната дейност в страната и за развитие на иновативна икономика. Успоредно с това ще се стимулира свързаността между висшите училища за постигане на по-високо качество на преподаването и научните резултати.

Законът за изменение и допълнение на ЗВО води след себе си и промени в Закона за развитие на академичния състав.

Промени МС прие и в подзаконовите нормативни актове. От учебната 2022/2023 г. субсидираните от държавата места за прием на студенти от Република Северна Македония в български висши училища се увеличават двойно – от до 150 на до 300. До петима студенти ще могат да продължат да учат докторантура в редовна форма на обучение. Необходимите допълнителни средства за държавните университети за допълнителните места са в размер на 530 000 лв. и ще бъдат осигурени от държавния бюджет.

Приетите изменения са предложени от Междуведомствената работна група по въпросите на кандидатстването и приема на студенти от Република Северна Македония в държавни висши училища, която министър-председателят сформира през септември тази година. Промените целят разширяване и укрепване на образованието като приоритетно направление на българската политика по отношение на Република Северна Македония и на българите, живеещи там.

С изменения в друго правителствено постановление се дава възможност на студенти от българските диаспори, които не притежават документ за българско гражданство, също да кандидатстват в българските университети. Става дума за хора от българска народност, които ползват български език и се самоопределят като българи. Те трябва да произхождат от места, които са били част от българската държава или Екзархия, имат възходящи родственици с имена от българската традиционна фамилна система, част са от българска общност или българско малцинство в друга държава.

Същите права се дават и на кандидатите от българска народност, но без български паспорт, ако имат особени заслуги за укрепване на българската духовност, за съхраняване на националното самосъзнание, бит и култура сред българските общности в чужбина.

Студентите от българската диаспора се освобождават от такси за кандидатстване и за обучението си, ако са граждани на Албания, Казахстан, Косово, Молдова, Северна Македония, Сърбия и Украйна.

Кампания на Института за български език – БАН, и в. „Аз-буки“

НАПИСАНОТО ОСТАВА. ПИШИ ПРАВИЛНО!

На *маршрутка* ли се качихме, или на *маршрутно такси*

Сия КОЛКОВСКА*

През последните две десетилетия в българския език се активизира възникването на т. нар. универбати. Те представляват съществителни имена, получени в резултат на съкращаване на двучленни словосъчетания от прилагателно и съществително име. Процесът, вследствие на който се появяват тези думи, е известен като универбизация. Най-често универбатите се образуват от основата на единия компонент на съчетанието, като това обикновено е прилагателното име. Например думата *маршрутка* възниква от основата на прилагателното *маршрутно* в словосъчетанието *маршрутно такси*. Универбатите често се оформят със суфикса *-ка*, както е например при думата *патрулка* от прилагателното *патрулна* в *патрулна кола*.

Универбатите имат разговорен характер и се предпочитат пред равнозначните им словосъчетания поради своята краткост в разговорната реч. Те са проява на стремежа към езикова икономия. Образуването на универбати е активен процес и през последните десет години. Например освен съчетанията *социална мрежа* и *хибриден автомобил* възникват универбатите *социалка* и *хибридка*. Думата *соларка* е резултат от универбизация на *соларен панел*, а *нискотарифка* – на *нискотарифна авиокомпания*. Някои от универбатите се утвърждават много бързо в езика ни, както е при *маршрутка* и *патрулка*.

Все пак трябва да внимаваме къде и кога използваме тези думи: те могат да предадат не само краткост, но и експресивност на нашето изказване в **разговорната реч**, а също и при употреба в художествената литература, но в **официално-делово общуване** трябва да употребяваме **експресивно неутралните пълни словосъчетания**: *маршрутно такси*, *патрулен автомобил*, *нискотарифна авиокомпания* и др.

***Проф. д-р Сия Колковска** *работи в Секцията за българска лексикология и лексикография на Института за български език „Проф. Любомир Андрейчин“ – БАН.*

Със силата на вярата и на свободния дух

Приключи литературният конкурс „Силата на вярата и свободния дух“. Той е посветен на поета Кръстьо Хаджииванов по повод 90 години от рождението му и 70 години от неговата саможертва.

Включиха се над 200 участници, разделени в три възрастови групи. Университети, училища, професионални сдружения и медии, сред които в. „Аз-буки“, дадоха своя принос за популяризиране на Конкурса.

Авторитетно жури с председател Марин Кадиев определи победителите в отделните възрастови групи: ученици, студенти и възрастни.

Учениците, които получават награди, са: Ани Георгиева от Плевен, Бюлен Абдишкова от Якоруда, Емел Кумбарова от с. Кочан, област Благоевград и Дария Георгиева от с.Опанец, област Плевен.

Призьори сред студентите са Неделина Гандева от с.Оброчище, област Добрич и Славея Семова от с. Първомайци, област Велико Търново.

В групата на възрастните награди получават Асен Стругов от с. Гърмен, област Благоевград, Борислав Костов от Велико Търново, Станислав Пенев от Варна и Борис Сандански от Сандански.

Организаторите на Конкурса раздадоха парични награди, грамоти и книги с поезията на Кръстьо Хаджииванов, както и книги, посветени на живота и творчеството на поета.

Отличените творби ще бъдат публикувани в алманаха на Съюза на независимите български писатели. АЗ-БУКИ

Учители с награди за блог решения

Победителите от втората Национална класация за дигитални учителски блог решения Digital-Teach Blogs BG ще получат виртуално своите награди от българския еврокомисар Мария Габриел на 14 януари. Целта на Конкурса, който ще се провежда всяка година, е да бъдат споделени иновативни решения за обучение и преподаване сред образователните общности в България.

В категорията „Модерна педагогика и дигитализация“ е отличена Милена Гошева – учител по физика в СПГЕ „Джон Атанасов“, с най-много събрани гласове – 599. В категория „Учителят личност“ наградата отива при Лиляна Бенчева от Средно училище „Васил Левски“ – гр. Роман, област Враца. В категория „Общност, култура и символи“ – при Заприна Глушкова, старши учител по БЕЛ в СУ „Никола Вапцаров“, гр. Хаджидимово, област Благоевград. А в категория „Идентичност в образователните практики“ –при Таня Козалиева от НЧ „Захари Стоянов 1984“ в Пловдив. В петата категория – „Хоризонт в образованието“, призът е за Диана Тенева от СУ „Св. Паисий Хилендарски“ в Хасково. Отличените учители получават златни купи, сертификати, пет години безплатна хостинг услуга и други награди.

В Националната класация за дигитални учителски блог решения могат да участват индивидуално или в екип учители от всички училища в страната и в чужбина. Крайният срок за участие е до 30 октомври, като победителите в петте категории се оценяват първо по критерии за иновативност, дизайн, съдържание и структуриране, регулярност и целенасоченост на публикациите, а след това чрез гласуване от образователните общности в България.

„Новите цифрови технологии никога няма да могат да заместят преподавателите, но могат да бъдат източник на възможности и решения. В ръцете на добре подготвени учители технологиите могат да преобразят учебния процес“, коментира Мария Габриел.

В НЯКОЛКО РЕДА

ЕВРОПЕЙСКОТО ПРОСТРАНСТВО ЗА ОБРАЗОВАНИЕ вече е достъпно чрез единен портал за информация, чийто старт обяви българският еврокомисар Мария Габриел. Той ще предоставя по достъпен начин цялата информация за действията и инициативите в областта на образованието и обучението, актуалните покани за финансиране, създаването на мрежи за сътрудничество, споделяне на добри практики в ЕС. Порталът включва 10 основни раздела с информация по теми и целеви групи. Темите се фокусират върху подобряването на качеството в образованието и обучението, учителите и преподавателите, цифровото образование, международното сътрудничество. Разделите по целеви групи включват образованието и грижите от най-ранна детска възраст през училищното образование, висшето образование до професионалното обучение и образованието за възрастни.

* * *

В СРЕДАТА НА ЯНУАРИ ЕК ще представи Европейската стратегия за университетите и предложение за инициативата „Изграждане на мостове за ефективно европейско сътрудничество във висшето образование“. И двете действия са част от целта на политиката „Насърчаване на нашия европейски начин на живот“ от образователния пакет от годишната работна програма на ЕК за 2022 г. Стратегията ще се основава на връзките между съвременното иновативно преподаване, високите постижения в науката и реализирането им в обществото и има за цел да обхване над 5000 висши учебни заведения в цяла Европа. Водещи принципи са транснационалното сътрудничество, научните постижения, приобщаването и иновациите.

* * *

ЕК ПРИЕМА ГОДИШНАТА РАБОТНА ПРОГРАМА на „Творческа Европа“ за 2022 г. на 13 януари 2022 г. Годишната работна програма очертава рамката на политиката, приоритетите и действията за изпълнение на „Творческа Европа“. Програмата има за цел да увеличи конкурентоспособността на културните сектори, като същевременно подкрепя усилията им да станат по-екологични, по-дигитални и по-приобщаващи. Специално внимание се отделя на укрепването на устойчивостта и възстановяването на културния и творчески сектор, който пострада сериозно от пандемията.

„Еразъм + “ става на 35 години

831 български младежи са спечелили карти за безплатно пътуване из Европа от последния кръг на DiscoverEU

Страница на Антоанета НАЙДЕНОВА

Церемонията по повод 35-ата годишнина на „Еразъм+“ ще се проведе на 20 януари под патронажа на френския президент Еманюел Макрон. Събитието в Париж ще подчертае иновативните стратегии на „Еразъм+“ и ще предостави възможност за обмен между национални и европейски органи, работещи по Програмата. То е сред първите в рамките на шестмесечното председателство на Съвета на ЕС, което Франция пое от Словения от 1 януари 2022 г. под мотото „Подем, мощ, принадлежност“.

Основен приоритет на Френското председателство ще бъдат икономическите въпроси, по думите на президента Макрон. Образованието и културата, науката и иновациите също ще бъдат застъпени в програмата му. Предстоящите стъпки са свързани със Стратегията за развитие на университетите, която ще бъде представена този месец, и първите резултати от работата на експертната група за инвестиции в образованието, с научните изследвания и иновациите в подкрепа на технологичния суверенитет на Европа и изграждането на европейска иновационна екосистема, както и с изпълнението на инициативите за Европейската година на младежта през 2022-а.

Годишният доклад за „Еразъм+“ за 2020 г. показа, че въпреки пандемията от COVID-19 през миналата година Програмата е подпомогнала почти 640 000 преживявания в учебна среда в чужбина и е предоставила финансиране на 20 400 проекта и 126 900 организации.

„След успешното изпълнение на „Еразъм+“ през 2020 г. новото поколение на програмата „Еразъм+“ през 2021 г. се основаваше на успеха, установените мрежи и популярността през предходните години. „Еразъм+“ представлява европейско сътрудничество в най-добрата му форма. От началното училище до ученето през целия живот за възрастни, както и в спорта – всеки може да се възползва от многобройните възможности, които предлага програмата „Еразъм+“. Това каза комисарят по въпросите на иновациите, научните изследвания, културата, образованието и младежта Мария Габриел.

Програма „Еразъм+“ остава устойчива дори в трудния контекст на 2020 г., като е подкрепила общо 11,7 млн. участници от стартирането си през 1987 г. насам.

„Въпреки спада на мобилността поради пандемията „Еразъм+“ остава една от най-успешните и емблематични програми на ЕС. През 2020 г. „Еразъм+“ беше по-приобщаваща от всякога и насърчи по-голямо участие на хора в неравностойно положение. С финансиране от 22 милиона евро подкрепихме думите си с конкретни действия“, коментира зам.-председателят на ЕК Маргаритис Схинас, който отговаря за утвърждаването на европейския начин на живот.

ЕК обяви резултатите от последния кръг на DiscoverEU, проведен през октомври 2021 г. 60 950 младежи ще получат безплатна карта за пътуване, за да опознаят Европа. Спечелилите ще пътуват самостоятелно или в група от максимум пет души между март 2022 г. и февруари 2023 г. в продължение на до 30 дни. В съответствие с Европейския зелен пакт участниците ще пътуват предимно с железопътен транспорт, с някои изключения, за да се даде възможност на живеещите на островите да вземат участие. От България са кандидатствали 1351 младежи, от които 831 получават карта за безплатно пътуване.

Инициативата DiscoverEU вече е част от програма „Еразъм+“ за периода 2021 – 2027 г. Следващият кръг за кандидатстване по нея ще се проведе през пролетта на 2022 г.

ЕП и Международната фондация за наградата „Карл Велики“ в Аахен, Германия, организират конкурс за проекти, които демонстрират практически примери за сътрудничество и единение между младите хора в Европа. Повече от 4250 проекта са взели участие от 2008 г. Срокът за кандидатстване за изданието през 2022 г. е до 13 февруари. След това национално жури във всяка страна от ЕС избира по един проект, а от селектираните 27 проекта се определят най-добрите три. Първата награда е парична сума от 7500 евро, втората е на стойност 5000 евро, а третата – 2500 евро

Снимка ЕП

Докато играем, можем всичко да узнаем

Това е една от максимите в работата на Регионалния център за приобщаващо образование в Разград

Стоян СТОЯНОВ

Играта с обучителен и възпитаващ характер е сред предпочитаните средства за въздействие и стимулиране при работата на нашите специалисти. Максимата „Докато играем, можем всичко да узнаем“ представя много добре един от акцентите в работата на колегите.“ Това споделя пред „Аз-буки“ Милена Стоянова – директор на Регионалния център за подкрепа на процеса на приобщаващо образование в Разград. И добавя, че пандемията и прекъсването на присъственото обучение осуетяват в огромна степен използването на този подход. Но екипът на Регионалния център проявява гъвкавост и прави всичко възможно да обхване синхронно и асинхронно децата, които продължава да подкрепя и в онлайн среда.

„Онлайн обучението е истинско предизвикателство. И за нас, и за родителите. Дистанционната подкрепа може да бъде решение за по-кратко време – примерно за около месец. Защото липсват общуването и емоцията от него, децата губят социалния контакт с връстниците си и с педагозите. А и на родителите им омръзва да стоят пред компютрите и да са ангажирани всекидневно“, коментира събеседничката ми.

Освен това не всички деца разполагат с компютър или връзка с интернет. Но тук екипът на Регионалния център се сработва много добре с образователните медиатори в училищата, които помагат да се разнасят учебни материали на хартиен носител, там където няма друга връзка с децата. „Голяма част от родителите на деца със специални образователни потребности заявяваха, че не желаят те да бъдат дълго пред екраните, и затова предпочитаха да им се изпращат материалите и те да работят с тях“, казва директорката на РЦПППО – Разград.

В същото време, не отрича, че онлайн обучението е накарало учители, ученици и родители да се научат да използват различни онлайн платформи и методи, упражнения и технологии. Дистанционното обучение позволява и по-гъвката форма на разпределение на времето, възможност да се учи по всяко време и от всяка точка. „И това беше много удобно за наши възпитаници, които често отсъстват от училище заради здравословни проблеми и така пропускат доста учебен материал. А по този начин за тях бе удобно, защото не отсъстваха“, отбелязва Милена Стоянова.

В област Разград допълнителна подкрепа получават 480 деца със специални образователни потребности. 16-те педагогически специалисти – ресурсни учители, логопеди и психолози, от Регионалния център работят със 161 деца и ученици. Други 249 са подпомагани от създадените екипи в детски

Снимка РЦПППО – Разград

Децата работят заедно със своите връстници и така по-лесно се социализират

Милена Стоянова, директор

градини и училища. Още 70 получават специализирана подкрепа в ЦСОП – Кубрат.

„Децата и учениците, които подкрепяме – и ние, и колегите от училищните екипи, са включвани по възможност във всички дейности в образователните институции. Това е основната цел на приобщаването – те да бъдат част от детските колективи, да работят заедно със своите връстници и по този начин да се социализират“, споделя още Милена Стоянова. Екипът на Регионалния център също организира различни дейности за децата със специални потребности. През 2019-а например провеждат конкурса „Мартенички ще раздаваме, на усмивки се надяваме“. В неговите рамки събират над 300 мартеници и пана, създадени от деца и ученици със специални образователни потребности съвместно с техни връстници.

„Направихме голяма изложба в Регионалната библиотека, раздадохме и награди. След това мартениците бяха предадени на колегите от седемте общини в областта и на 1 март бяха раздадени на минувачи по улиците на населените места под надслов „Мартенички ще раздаваме, на усмивки се надяваме“, разказва Милена Стоянова.

За съжаление, пандемията не позволява провеждането на същия формат през 2020 г. Но вместо това са проведени работилнички за мартеници. В едно от училищата например децата правят мартенички през февруари, а за 1 март са гости на празник в съседна детска градина, където малчуганите научават за традицията и получават мартеници. „През 2021 г. точно в периода февруари – март бяхме затворени и само в училищата децата изработиха мартенички в ресурсните кабинети“, коментира директорката на РЦПППО – Разград. Заедно с колегите си проявяват гъвкавост и опитват да включват децата в различни инициативи. За отминалите коледни и новогодишни празници например провеждат конкурс за най-красиво украсен ресурсен кабинет.

„Друго, което ни отне пандемията, е, че

нямаме възможност да водим нашите възпитаници на екскурзии.

Преди това посещавахме различни исторически забележителности. И участието в изяви на „Спешъл олимпикс“ също не се осъществи. Но пък през 2021 г. колегите завършиха годината с „Мастър шеф на сандвича“ в училище. Където беше възможно, се организираха коледни, мартенски и други работилнички. Дори се е случвало по време на провеждането им част от децата да се включват от домовете си пред екрана на компютрите, докато другите работят присъствено в ресурсния кабинет“, казва Милена Стоянова.

От години екипът на Регионалния център провежда през юни и Лятна академия за децата със специални потребности от детските градини, подготвителни групи и от начален етап в училищата. Тя се открива на 1 юни – Деня на детето, и завършва на 15 юни със спектакъл – например приказка или модно ревю, в който децата показват какво са правили през тези две седмици. Разбира се, има и грамоти за отличилите се. „Колегите много се стараеха за тези летни академии и изработваха пъстър календар с всекидневните теми на заниманията, за да са запознати родителите какво ще се случва и къде ще се провежда. Защото занимания се провеждат не само в Регионалния център, имаше и екскурзии – до Етнографския музей, до „Арена Лудогорец“. Провеждаха се и много спортни мероприятия в Градския парк – децата научаваха под формата на игри например как са започнали Олимпийските игри, как се пали олимпийски огън“, споделя директорката на Регионалния център. Но през 2021 г. дейностите са изнесени по места в училищата и в детските градини, което осуетява срещите и контактите с деца от други образователни институции.

Родителите редовно водят децата си в Регионалния център, където с тях работят отделните специалисти. По-затруднен става този процес, след като през 2018-а РЦПППО – Разград, е преместен от централната част на града. Центърът е настанен в публична общинска собственост, тъй като в града няма свободна публична държавна собственост.

Колкото до развитието на приобщаващото образование в региона, Милена Стоянова коментира, че то набира скорост. И нейните колеги са все по-търсени и от родители, и от учители. „Все по-често ни търсят и от детски градини, като през последните две години имаме значителен ръст – за 2020 г. имаме почти двойно увеличен брой на децата, които подпомагаме в детските градини. А това означава, че много от родителите започват да се доверяват на нашите специалисти и да търсят все по-рано помощта им. А колкото по-ранна е диагностиката и колкото по-рано се започне работа с тях, толкова по-добри резултати могат да се постигнат. И при някои от децата, дори само след работа с тях в детската градина, се преодоляват някои дефицити и те тръгват спокойно в I клас без необходимост от допълнителна подкрепа“, отбелязва тя. Допълва, че все по-често специалистите на Регионалния център са търсени и от места, където досега не са оказвали допълнителна подкрепа.

„Все още ги има и двете категории родители – и такива, които все повече търсят подкрепа за своите деца, когато се установи, че имат някакви дефицити, и такива, които до последно отричат, че съществува проблем. Но е факт, че все по-често родители идват при мен в Регионалния център или търсят за помощ и подкрепа нашите колеги по места.

Защото

знаят кои сме и че можем да им помогнем“,

казва Милена Стоянова. Отбелязва още, че все повече са учителите, които работят прекрасно с деца със специални образователни потребности и се координират със специалистите от Регионалния център, за да ги подпомогнат по най-добрия начин. Разбира се, все още има и педагози, за които децата със специални образователни потребности би трябвало да останат ангажимент единствено на специалистите от Регионалния център.

РЦПППО – Разград, организира и провежда и обучения за екипите за подкрепа в детските градини и училищата, както и за педагогически специалисти от общообразователните училища. „Осигуряваме и методическа подкрепа, провеждаме и информационни семинари. Заедно с Регионалното управление на образованието също организираме подобни обучения. Стараем се по всички възможни начини да помогнем на колегите да работят възможно най-ефективно с децата със специални потребности“, споделя още Милена Стоянова.

Уютно като у дома

Учениците от ОУ „Никола Вапцаров“ в Бобов дол се забавляват с антигенните тестове и си играят на лаборанти

Антоанета НАЙДЕНОВА

Само 5 от общо 173 деца от ОУ „Никола Вапцаров“ в Бобов дол учат дистанционно – две от I клас и по едно от III, IV и VI клас. „Родителите им не са дали съгласие за тестване по-скоро защото се притесняват, че при евентуален положителен тест това би им коствало да не ходят на работа, а не че са против присъственото обучение“, обяснява директорът на училището Галина Панева.

Тя уточнява, че тези пет деца също са обхванати и учат асинхронно според указанията на МОН, тъй като училището не разполага с нужната техника, с която да могат да следят директно какво се случва в клас от вкъщи. Затова с тях се работи индивидуално, като учителите им предоставят необходимите материали, по които да работят у дома.

Останалите деца, които учат присъствено, вече нямат никакви проблеми с тестването, сами се справят с него и даже се забавляват. От малко помощ се нуждаят само децата от I и II клас, но и те си играят на лаборанти и им харесва. „Тестването не отнема повече от 10 – 15 минути, така че всичко върви нормално – твърди Галина Панева. – В началото ни помагаха родители, които имат зелени сертификати. Ползвахме ги като доброволци в 6 от 9-те паралелки и това много помогна. Така те лично видяха за какво става въпрос, и успокоиха останалите родители, защото в началото нежелаещите да се тестват децата им, бяха повече.“

В Бобов дол освен ОУ „Никола Вапцаров“ има още две училища – СУ „Христо Ботев“ и една професионална гимназия.

Снимка ОУ „Никола Вапцаров“ – Бобов дол

В бобовдолското училище има много групи по различни видове изкуства, въпреки че епидемичната обстановка затруднява провеждането на извънкласните дейности и заниманията по интереси

Галина Панева, директор

Основното и средното училище са средищни и родителите на децата от близките населени места могат да избират в кое от тях да ги запишат. Общината осигурява транспорта на пътуващите ученици по график, който е комбиниран за двете училища, като повечето от живеещите в селата около Дупница учат в основното училище, а от селата към Перник са в СУ „Христо Ботев“. В „Никола Вапцаров“ учат 23 деца, пътуващи от 6 населени места.

Организацията на обучение е целодневна, като сутрин се започва на плаващо работно време, за да няма струпване на децата на входа и изхода, разположени са на различни етажи съобразно противоепидемичните мерки. Между 8 и 8.30 ч. започва учебният ден, като последни влизат първокласниците. Плаващи са и междучасията, зоните за отдих и краят на учебния ден за учениците от началния и прогимназиалния етап на обучение.

Педагогическият екип се състои от 21 човека, към него

от тази година има психолог и помощник на учителя,

наети по проекта на МОН „Подкрепа за приобщаващо образование“. „Имаме деца, които търсят психологическа подкрепа дори докато бяха в онлайн обучение – казва моята събеседничка. – Децата влизат в контакт с психолога и провеждат виртуални срещи, когато имат необходимост заради това, че са вкъщи и са изолирани. Отделно се провеждат срещи и с ученици, които са идентифицирани, че имат нужда от подкрепа, след съгласие на родител, разбира се.“

В ОУ „Никола Вапцаров“ работят и по други проекти на МОН, като „Равен достъп до училищно образование в условията на криза“, „Образование за утрешния ден“ и „Подкрепа за успех“, по който през миналата година са сформирани групи за допълнителна подкрепа и занимания по интерес. А от тази година предоставят консултации по кариерно ориентиране. За целта ползват услугите на консултантите от Центъра по кариерно ориентиране в Кюстендил. Те идват на място в училището за провеждане на занятията. А когато това е невъзможно, консултациите се осъществяват онлайн през платформата „Тиймс“, която ползва школото. Кариерните специалисти най-често работят по класове. Но когато идентифицират необходимост, консултират индивидуално някои ученици или пък дават допълнителни консултации на децата при нужда.

През миналото лято училището участва и в НП „Отново заедно“ на МОН. Успява да изпрати 12 ученици на детски лагер в хотел „Балканика“ в Китен, откъдето те се връщат изключително доволни. Материалната база е обновена и модернизирана и осигурява възможности за развитие на разнородните интереси на учениците – фитнес зала, три компютърни кабинета, интерактивен кабинет, зала по интереси, кабинет природни науки, библиотека, ресурсна стая, физкултурен салон.

„През годините сме се включвали в проекти за енергийна ефективност и оборудване и базата ни е доста добра. Работили сме и по проекти за средищните училища. Благодарение на тях успяхме да закупим доста оборудване, направихме зали за занимания по интереси, имаме изграден фитнес с доста съоръжения.

Финансирането идва главно от участията ни в различни проекти и национални програми

– категорична е Галина Панева. – Материалната ни база е добре с изключение на тази за спорт. Спортните площадки, особено външните, са за задължителен ремонт и реновиране. Физкултурния салон се опитваме да го поддържаме, доколкото можем, като го боядисваме, закупуваме съоръжения от ежедневна необходимост, но и той има нужда от основен ремонт и оборудване. За тях обаче не можем да кандидатстваме и да бъдем бенефициенти, затова водим разговори с Общината.“

В училището има малко деца от уязвимите групи. Но въпреки това се налага да работят по Механизма за обхват, тъй като има ученици, които са заминали с родителите си в чужбина, но се водят в системата. В такива случаи екипите трябва да организират поне 2 – 3 посещения по домовете им, за да се установи, че наистина трайно са се изселили.

„При нас няма проблем със сегрегацията. Още със създаването на мините в Бобов дол хората от малцинствата, които са идвали от цялата страна, са социализирани и интегрирани – уточнява директорката. – Нямаме и деца билингви, всички говорят български. Освен това родителите им държат на образованието и много рядко се случва някое дете от уязвима група да отпадне. Доказателство за това е фактът, че през последните три години нямаме нито отпаднали ученици, нито реинтегрирани.“

Училището е раздало 16 лаптопа за работа в онлайн среда предимно на семейства с по 2 – 3 деца, чиито родители нямат възможност да осигурят на всяко от тях отделно устройство.

След завършване на основното си образование през последните две-три години голяма част от децата се насочват към местната професионална гимназия. Преди това повечето са се ориентирали към гимназиите в Благоевград – езикова, математическа или по изкуствата, а някои и към ПГ по компютърни технологии и системи в Правец.

Епидемичната обстановка затруднява провеждането на извънкласните дейности и заниманията по интереси. Но към училището има групи по различни изкуства, много добре работят и с местното читалище „Миньор 2006“. През миналата учебна година две от техните ученички стават носители на специалната награда „Звезди в радиото“ в Благоевград и това им помага да влязат в гимназията по изкуствата в Благоевград. Голяма част от възпитаниците на „Никола Вапцаров“ участват в детско-юношеския ансамбъл към читалището, ръководен от Димана Боянова и нейния съпруг от ансамбъл „Пирин“. В областта на спорта най-активно се изявяват във футбола и борбата.

Училището успява да отбележи патронния си празник на 7 декември – рождената дата на Никола Вапцаров, с традиционните конкурси за четене на произведения от поета революционер, както и доста виртуални инициативи. Но не успяват да проведат предвидените спортни състезания заради падналия сняг. Откриват и подвижни изложби във фоайетата и коридорите на училището с рисунки на тема „Моето училище“ и „Моят град“, които периодично се сменят в зависимост от тематиката и сезона. „Опитваме се да създаваме уют, за да се чувстват като у дома си и да идват с желание. Правим го с тяхно участие, за да пазят постигнатото“, завършва директорката.

1879 БЪЛГАРСКИ ПОЩИ

През януари се наблюдава активиране на фалшивите съобщения от името на „Български пощи“ ЕАД.

Дружеството напомня, че фалшивите електронни съобщения се разпращат от името и/или с логото на Дружеството, понякога под формата на анкети или игри, в които се обявява, че получателят ще получи „награда“ – мобилен телефон, като за целта трябва да потвърди участие, предоставяйки лични данни (електронен адрес, данни от дебитна или кредитна карта и др.) и да заплати такса. В много от имейлите фигурира информацията за контакт с „Български пощи“ ЕАД.

Освен съобщенията, в които се уведомява, че клиентът има пратка (понякога се посочва произволен номер), се посочва и че трябва да заплати определена сума за нейното получаване, освобождаване от митница, коригиране на адрес. Най-новите изискват **заявка за пренасочване на пратка поради отсъстващ получател.**

Във всички фалшиви имейли се изисква получателят да предостави данни от банкова карта и др.

„Български пощи“ ЕАД обръща внимание, че не изпраща тези съобщения, не провежда анкети или игри, не раздава награди, не изисква по имейл заплащане онлайн на такси за доставка или освобождаване от митница и при никакви поводи не изисква лични данни от дебитна или кредитна карта за доставката, както и такса за тази доставка.

Дължими цени към Дружеството и държавни вземания се заплащат само в пощенската станция при доставката на пратката.

Езикова гимназия „Васил Карагьозов“ е училище с традиции, което има дълга история и с времето се е утвърдило като емблема на успеха в града. 130 години е в образователната история на Ямбол, от 70 години е гимназия, наградена е със Златен герб на община Ямбол и Почетен знак на Президента на Република България. От три години гимназията е иновативно училище, което работи по темата „Учители, ученици и родители – успешни партньори в изграждането на култура на ефективно и отговорно общуване в училището и в общността“. Прилагането на иновативната практика две поредни години се споделя с училища от страната по НП „Иновации в действие“.

Снимка ЕГ „Васил Карагьозов“ – Ямбол

Възпитаниците на иновативната гимназия активно участват в клубове по интереси, сред които са и природните науки

Технологиите не заместват учителите

В ямболската Езикова гимназия „Васил Карагьозов“ възпитават в дух на свобода, толерантност и творчество

Зина СОКОЛОВА

Най-характерното за гимназията е духът на свободата, толерантността и творчеството. Училището е притегателен център и желано като школа за формиране на личности с дух на победители – казва нейният директор Йордан Милков. – При нас децата винаги са били подтиквани да експериментират с творческата свобода. Но преди това са били убедени, че трябва да овладеят фундамента и в науката, и в изкуството, за да могат да правят това адекватно. Стремим се да покажем на нашите възпитаници, че светът се крепи на човешката доброта и добронамерен ум. Така изграждаме основата на утрешните отговорни граждани.“

Гимназията предоставя различни възможности за развитието на децата. Те не се ограничават само до усвояването на чуждите езици – английски, немски, френски, испански и руски. От няколко години

тук може да се придобие и професия „Екскурзовод“.

А от тази учебна година има и паралелка с профил „Предприемачески“, с което се разширява хоризонтът за реализация на младите хора. След завършване на гимназията нейните възпитаници продължават образованието си в области като медицина, икономика, ИТ, лингвистика, изкуства, педагогика. Всичко това е в резултат на професионализма на преподавателите, на техните усилия да се следват съвременните методи за преподаване, да работят с отдаденост и отговорност.

В училището има модерни кабинети по всички учебни предмети, библиотека, медицински и стоматологичен кабинет, спортна зала с басейн, открити спортни площадки, столова и специализиран транспорт. Чрез спечелени проекти непрекъснато се обогатява и модернизира базата и се повишава качеството на образователните дейности.

„От години нашето училище е известно в града с уникалните си тържества – подчертава директорът. – Откриването на учебната година, изпращането на зрелостниците, дипломирането, празникът на гимназията се превръщат в спектакли за младите хора, родителите и ямболската общественост.“

Йордан Милков, директор

Паметни са и творческите срещи с писатели и поети, с актьори, с изявени специалисти и успели хора. Съществено място имат и организираните посещения на театър, опера, концерти – не само в Ямбол, но и в Стара Загора, Пловдив, Бургас. Ежегодни са и екскурзионните летувания в Рила, Пирин, Родопите, Стара планина, както и пътешествията в чужбина. Този богат училищен живот е потвърждение на разбирането на екипа, че обучението на децата не се свежда само до усвояване на знания, а включва и откриването на широки хоризонти в духовен аспект, възможности за творческа изява, екипна работа, интерес към живота на общността. Това е успешният начин за противодействие на отчуждението, егоцентризма, агресията – болестите на новия век.

„Ямбол е областен, но неголям град, а средните училища са доста. В същото време, общият брой на учениците в града намалява. Конкуренцията е едно от големите предизвикателства, но не най-съществено – казва Йордан Милков. – Делегираният бюджет продължава да е сериозна пречка за реализиране на прекрасните идеи, които имаме за усъвършенстването на образователния процес и подобряването на учебната среда. Броят ученици все още е с най-голяма тежест при финансиране на училищата, а това не стимулира повишаването на качеството. Определящи би трябвало да са резултатите от образователния процес, както и инициативите за извънкласни дейности, които се реализират. Те изискват средства и са много важни за многостранното развитие на децата. Вярно е, че през последните години участието в проекти до голяма степен компенсира този дефицит, но не всяка дейност може да се впише в рамките им. Определени „дребни“ за образователната система детайли не стимулират повишаването на качеството и реформирането на системата.

Вече е време Единният стандарт за финансиране да има две части.

Първа част, която е минимална и се отнася за всички училища, и втора – допълваща част, която отразява дали е въведен едносменен режим, създадените условия за провеждане на качествен образователен процес, индивидуалния принос за принадената стойност на всяко училище, резултатите на учениците от външни оценявания, олимпиади, конкурси и състезания и др. По този начин бюджетът на всяко училище ще се формира не само според броя на учениците и броя на паралелките. Приоритет трябва да бъде това, което се случва в класната стая. Изминаха повече от 10 години от въвеждането на делегираните бюджети. Това оказа положително въздействие за финансовото дисциплиниране на системата, но вече има задържащ и демотивиращ ефект за образователната система.“

Наскоро приключиха инициативите за празника на гимназията – национален литературен конкурс „Васил Карагьозов“; конкурс по английски език за превод и есе; конкурс за проекти; награждаване на ученици и учители за постиженията им през миналата учебна година съгласно Правилника за наградите на гимназията. Много са и възможностите за извънкласни дейности. Учениците правят училищен вестник, училищна телевизия, активно участват в клубове по различни изкуства, по математика и информационни технологии, природни науки, спорт и др. Участието в конкурси, състезания и олимпиади е по-скоро правило, а не изключение. Затова и постиженията са многобройни. Езиковата гимназия – Ямбол, е в топ 100 на училищата в България според резултатите от ДЗИ. Нейни възпитаници печелят трето място в Националното многоезично състезание; първо място в националния конкурс „Стоян Михайловски“; призово място в националния конкурс „Разказ в десет изречения“ – текстът е отпечатан в сборник с най-добрите творби от Конкурса; трета награда в раздел „Проза“ от националния литературен конкурс „Какво ми разказа вятърът“; първо място на Националното състезание по творческо писане на английски език; спечелен полуфинал и квота за националния кръг на състезание на фондация BEST по публична реч; участие в националния кръг на състезанието по английски език на Асоциацията на Кеймбридж училищата в България и много други.

Учителите и учениците в гимназията бързо се адаптират към въвеждането на обучението от разстояние в електронна среда, защото в голяма степен са подготвени предварително. От години тук има осигурени лаптопи за всички учители, а 98 % от учениците разполагат с лични устройства и с интернет. Работи се в платформата Microsoft Teams. Но не устройствата обучават и учат, а хората, категоричен е директорът. Липсата на пряк контакт в дистанционното обучение е един от проблемите. Но понякога спира токът, повреждат се техниката, връзката е лоша. В някои семейства има по две деца, които провеждат занятия от една стая, други се изкушават да се занимават с по-привлекателни дейности, докато тече часът, трети трудно се концентрират. Всичко това е причина

дистанционното обучение да отнема много повече време и усилия от страна на учителя за подготовка на уроците.

„Представете си как се проверяват, редактират и оценяват 100 съчинения, изпратени в „Тиймс“, някои от които на снимка – пита директорът. – Това затруднява обективното оценяване знанията на учениците. Обучението от разстояние в електронна среда доведе и до друг феномен – децата забравиха да пишат на ръка или влошиха почерците си, тъй като по-често ползват клавиатура. Обучението е двустранен процес и основната трудност е, че при дистанционното учене учителят е „твърде далече“. Тук идва и отговорността на учениците и родителите, понеже това изпитание е общо за всички нас. То ни научи, че няма нищо по-хубаво от това да сме заедно в час, да постигаме успехи в класната стая. Технологиите имат своето място, но те не могат да заместят живия живот.“

Откъдето идва хлябът

Светлана КРУМОВА

Като част от Европейското образователно пространство, страната ни споделя „визията за развитие на висококачествено, приобщаващо, ценностно ориентирано и продължаващо през целия живот образование, обучение и учене, съобразявайки се с националните приоритети.“ Това е записано в Стратегическата рамка за развитие на образованието, обучението и ученето в България, приета от МС. Документът очертава приоритетите в системата до 2030 г. Основен сред тях е активното взаимодействие и синхронизиране между образователните институции, органите на централната и местната власт, висшите училища, културните институции, научните организации, социалните партньори, работодателите и гражданското общество. Добър пример в това отношение е Професионалната гимназия по селско стопанство в Нови пазар. Тя е наследник на Машинно-тракторното училище, създадено през далечната 1959 г., за да задоволи нуждите на селското стопанство от добре подготвени кадри.

Основна мисия на образователната институция е формиране на личности с изразена гражданска позиция, самостоятелност, инициативност, предприемачество, стремеж към самоусъвършенстване и преуспяване, способни за ефективна обществена реализация. Водещо е осигуряването на съвременна, модерна и с прагматична насоченост общообразователна и професионална подготовка на учениците по изучаваните професии в областта на селското стопанство, позволяваща им да продължат обучението си във висши учебни заведения или бързо и успешно реализиране на пазара на труда.

„Целите, които сме си поставили, са издигане и утвърждаване престижа на училището, като подготвяме добре обучени специалисти в областта на селското стопанство (все пак оттам идва хлябът), владеещи два чужди езика. Да имат компютърна грамотност и знания, свързани с екологични, здравни, икономически и граждански компетенции“, споделя директорът на гимназията инж. Дамян Николов. Целият колектив работи ежедневно за повишаване качеството на учебно-възпитателната работа и за осигуряване на условия за физическо, умствено, нравствено и социално развитие на учениците. „Смея да твърдя, че нашите възпитаници получават много добра теоретична и практическа подготовка, която е сигурна основа за тяхната бъдеща реализация най-вече в селското стопанство. Педагогическият състав също непрекъснато повишава квалификацията си“, коментира инж. Николов.

Колективът на гимназията може да се похвали с изключително добро взаимодействие с централната и местната власт, бизнеса и редица организации от неправителствения сектор. Училището си партнира с четири от най-големите земеделски кооперации в Нови пазар, Плиска и с. Златна нива. Те предоставят възможност на учениците да провеждат практически занятия в реална среда, което е изключително полезно за придобиване на необходимите умения. Ползотворно е и сътрудничеството на гимназията с Община Нови пазар, както и с местната полиция. ПГСС реализира редица събития и проекти заедно с ЦМЕДТ „Амалипе“ във Велико Търново, асоциацията „Интегро“ в Разград, младежката фондация „Арете“ и местните организации – женското ромско сдружение „Хаячи“, ЦПЛР „Общински детски комплекс – Нови пазар“, центъра за специална образователна подкрепа „Хела“, Семейно-консултативния център, СНЦ „МИГ Нови пазар – Каспичан“.

Училището разчита на своите дългогодишни дарители както от неправителствения сектор, така и от представители на местния частен бизнес. Успоредно с това благодарение на проект, спечелен от Общината по ОП „Региони в растеж“, гимназията ще се превърне в модерно училище, желано от цялата местна общност. В момента се извършва ремонт на сградата с цел подобряване на материално-техническата база и въвеждане на енергийната ефективност – нещо, което се прави за първи път от построяването ѝ.

Инж. Дамянов с усмивка коментира: „Радостно за нас е и че вече имаме чисто нов лек автомобил. Така нашите ученици могат спокойно да провеждат учебна практика по управление на моторно превозно средство кат. „В“. Поставили сме си за цел за следващата учебна година да се поздравим с придобиването на нов трактор за провеждане на учебна практика за придобиване на кат. „Ткт“.“

Случващото се в Професионалната гимназия по селско стопанство в Нови пазар показва и още нещо – че с ясна визия и цели резултатите не закъсняват.

Снимка ПГСС – Нови пазар

Образователният медиатор и координатор Алдин Стефанов (Каракаш) проведе беседа и раздаде информационни бланки на ученици от ПГСС за Световния ден за борба със СПИН

Снимка Авторът

Гостите разгледаха кабинетите по география и предприемачество, където гимназистите им предложиха виртуално пътешествие из България

Предприемачеството е процес на създаване

Зам.-министърът на образованието и науката Мария Гайдарова откри STEM център по природни науки в Пловдив

Деляна ЛУКОВА

Материалната база на 415 образователни институции ще бъде обновена с близо 163 млн. лв. по европейски програми и със средства от националния бюджет, каза зам.-министър Гайдарова. 110 768 000 лв. за ремонти на 102 училища са по програмата „Региони в растеж“. С тях ще бъдат обновени учебни корпуси, работилници и лаборатории и общежития. Предвижда се модернизиране на спортни зали, изграждане на физкултурни салони и площадки на открито.

Зам.-министър Гайдарова откри и обновената спортна зала на Професионалната гимназия по селско стопанство в Чирпан, която също е ремонтирана с финансова подкрепа от МОН. Учениците ще могат да тренират волейбол, баскетбол и бадминтон. Салонът има 150 места за зрители.

Изградено е и минифутболно игрище за футбол с изкуствено покритие в гимназия „Яворов“.

Стойността на двете съоръжения е 500 000 лева.

Радвам се да видя толкова ентусиазирани млади хора. Възхитена съм от амбициите и куража. Всичко, което правим, е с мисълта за вас – за да развиваме своите таланти и да надграждате уменията си, да се научите да работите в екип. Вие сте тези, които ще предавате българските ценности във времето. Надявам се да останете в България и да работите за нейното по-добро бъдеще.“ С тези думи заместник-министърът на образованието и науката Мария Гайдарова се обърна към учениците на пловдивското СУ „Черноризец Храбър“. Тя гостува в школото по повод откриването на STEM център. На пет езика учениците приветстваха гостите. Това са английски, португалски, испански, корейски и руски – езици, които те изучават.

Мултимедийният STEM център по природни и обществени науки е с акцент върху географията, информационните технологии, предприемачеството и езиците и е на стойност 355 058 лв. От тях 300 000 лв. е получено финансиране от МОН по Националната програма „Изграждане на училищна STEM среда“, а останалите са от делегирания бюджет. С тези средства са коренно променени визията и предназначението на четвъртия етаж на училището.

„Центърът ще осигури нова среда, която ще подобри качеството на обучението. Искаме да осъществим холистичен модел на преподаване, който да е свързан с реалната бизнес среда, привличайки ментори от партньорските организации и фирми. Менторската програма ще бъде разработена на основата на спецификата в работата на софтуерните специалисти и предприемачите с инструменти за самооценка на постиженията на учениците и установяване на дефицитите, които те сами да компенсират“, каза директорът на училището Елена Кисьова.

Традиционните за СУ „Черноризец Храбър“ профили са „Предприемачество“ и „Софтуерни и хардуерни науки“. От тази учебна година то е първото средно училище, разкрило дуална професионална паралелка „Графичен дизайн“.

Директорът припомня, че през 2019 г. е въведен моделът 1:1, при който училището подсигурява учениците от пилотната паралелка с индивидуални устройства за учене. Към настоящия момент моделът е мултиплициран във всичките 10 паралелки в гимназиалния етап.

Гостите разгледаха кабинетите по география и предприемачество, където гимназистите предложиха виртуално пътешествие из България. Три паралелки от IX, X и XI клас обединяват усилия за създаването на туристически сайт, който оферира екскурзии по индивидуални заявки, вело- и екопоходи, скаутски лагери. Амбициите на учебната компания „ЧХ тур“ е да достигне 10% пазарен дял в сектора. Затова реклама им в „Инстаграм“ е на български, испански и английски.

„Използваме хромбука по всички предмети. Доста по-лесно се учи с него, а е и по-удобно. Особено за нас, които искаме да се развиваме като предприемачи, е важно да участваме в процеса на създаване, а не просто да заучаваме факти“, обяснява Ангел от X^A клас. Съученикът му Димитър Дюлгеров признава, че никак не им било лесно, особено по време на онлайн обучението, докато свикнат да работят с устройствата. Но въпреки че ги „пуснали директно в дълбокото“, успели да изпълнят и показали изключителни резултати.

100% реализация

Професионалната гимназия в Белослав иска да стане регионален лидер в обучението за кораборемонтния и корабостроителния сектор

Айсехел РУФИ

Успешно и всекидневно партньорство с бизнеса – това е гръбнакът в работата на Професионалната гимназия „Св. Димитър Солунски“ в град Белослав. Тя обучава кадри за корабостроението, кораборемонта и управлението на подемнотранспортна техника. Училището се намира в непосредствена близост до Варна, Пристанище Варна-запад и до промишления комплекс на Девня и редица водещи предприятия от региона.

От 15 години училището си сътрудничи с корабостроителния и кораборемонтен завод на „МТГ – Делфин“ АД, чиято база е на територията на община Белослав, в село Езерово, разказва пред в. „Аз-буки“ директорът на гимназията инж. Диляна Стоименова. Заводът разполага с цехове, докове, машини, съоръжения, оборудване и всичко необходимо за извършване на съвременно и модерно корабостроене и кораборемонт. Фирмата е сред водещите в региона и осигурява работни места за стотици български и чуждестранни кадри.

„От „МТГ – Делфин“ се ангажират с осигуряване на обучение на възпитаниците на ПГ „Св. Димитър Солунски“ – Белослав, които получават възможността да провеждат учебните и производствените си практики в учебния център на завода и в реални работни условия в цеховете му, като им се предоставят индивидуални работни места. Фирмата осигурява на учениците безплатен транспорт до учебната база на завода, както и безплатно работно облекло, материали и инструменти за провеждане на часовете по практика за всички специалности.

Благодарение на партньорството с „МТГ – Делфин“ гимназия „Св. Димитър Солунски“ предлага 100% реализация на учениците, завършили по професията „Корабостроителен техник“ – специалност „Корабостроене“, и по професията „Корабен монтьор“ – специалностите „Ремонт на кораби“ и „Корабни тръбни системи“. А трудовите възнаграждения в този бранш са сред най-високите“, допълва инж. Стоименова. Фирма „МТГ – Делфин“ е част от Българската национална асоциация по корабостроене и кораборемонт. Благодарение и на този факт, завършващи гимназията в Белослав с придобита професионална правоспособност, повечето от младите хора постъпват на работа във фирмата, а други биват насочвани към други фирми от бранша на територията на областта.

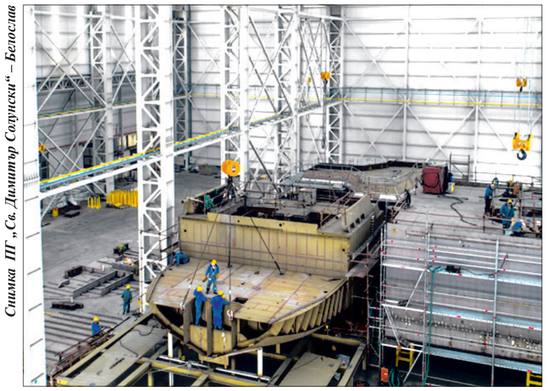

Снимка ПГ „Св. Димитър Солунски“ – Белослав

С две търсени професии излизат учениците от гимназията в Белослав, което им гарантира намирането на добре платена работа

Инж. Диляна Стоименова, директор

След срока на обучението по професиите, свързани с корабостроене и кораборемонт, учениците от гимназията в Белослав излизат с две професии, като по този начин имат още по-големи шансове на пазара на труда в България и в чужбина. Получават диплома за средно образование, свидетелство за професионална квалификация и свидетелство за правоспособност по „Заваряване“.

ПГ „Св. Димитър Солунски“ в Белослав осъществява обучение по още една интересна специалност – „Подемнотранспортна техника с електрозадвижване“, която е единствена в област Варна. Завършилите я ученици получават освен диплома за завършено средно образование и свидетелство за професионална квалификация, шофьорска книжка – категория „В“, и свидетелство за управление на кранове – за машинист на куло- и щабел кранове.

„Необходимостта от кадри в секторите, в които обучава ПГ „Св. Димитър Солунски“, привлича интереса на бизнеса, като същевременно и много млади хора все повече осъзнават атрактивността на специалностите в училището, свързани с успешна реализация и високи доходи в България или в чужбина. И двата варианта са сигурни за завършилите Професионалната гимназия в Белослав и са въпрос на техен личен избор и решение“, категорична е директорката инж. Диляна Стоименова. Тя уточнява, че специалностите, предлагани в гимназията, са включени в списъка със специалности от професии, по които е налице очакван недостиг от специалисти на пазара на труда.

„Произвеждаме кадри, които са приоритет на държавата ни. Освен това те постигат реализация, осигуряваща високо заплащане и стандарт на живот. И в бъдеще се очаква за пазара на труда да бъдат привлекателни професиите „Корабостроителен техник“ и „Корабен монтьор“, прогнозира инж. Стоименова. Поради наличието на пристанища, логистични и производствени фирми в региона нуждата от кадри по специалността „Подемнотранспортна техника с електрозадвижване“ също расте.

В момента в четирите специалности в ПГ в Белослав се обучават над 230 млади хора от 11 населени места от Варненския регион. „Учителщето ни работи по различни проекти, но най-успешният и полезен за нас е проект „Ученически практики“, в който се включваме всеки път през годините. Тази година отново сме одобрени за участие и отново наш партньор е фирма „МТГ – Делфин“ АД“, коментира инж. Стоименова на въпрос по какви проекти работи гимназията. При практиките учениците имат наставници, избрани от завода, които се явяват като техни бригадири. Те ги въвеждат в реалното производство, учениците се качват на кораби, влизат в доковете на завода, в цеховете, помагат в бригадите, придобиват знания и умения.

„В гимназия „Св. Димитър Солунски“ – Белослав, си поставяме амбициозната цел да се превърнем в регионален лидер в обучението в този сектор. През последната година създадохме и оборудвахме заваръчна работилница, която е снабдена със съвременни апарати за електродъгово заваряване, и така се даде възможност за провеждане на учебна практика по заваряване на територията на училището. Изградихме и оборудвахме кабинет по теоретична подготовка по заваряване, където могат да се обучават не само ученици, но и желаещи да придобият свидетелство за правоспособност по заваряване“, разказва директорката на гимназията. Модернизирана е и общометалната работилница в училището, направен е основен ремонт на всички учебни кабинети с нова и модерна техника за създаване на съвременна образователна среда, в която учениците да се чувстват комфортно и да учат с желание и интерес. В учебните часове се провеждат интерактивно обучение и обучение с прилагане на STEM уроци.

През новата календарна година в училището е планирано изграждането на още една учебна работилница за провеждане на учебна практика по специалностите „Корабостроене“ и „Корабни тръбни системи“, като за оборудването ѝ със специализирани машини и съоръжения се разчита на средства по проект „Ученически практики 2“, свързани със създаване и функциониране на учебно-тренировъчна фирма.

Спортното в Бургас очаква своя сграда

Янчо Стойчев, директор

Изграждане на сграда на Спортното училище „Юрий Гагарин“ в Бургас с общежитие и тренировъчна база към него се предвижда в приетия от местния Общински съвет „План за интегрирано развитие на община Бургас за периода 2021 – 2027“. От създаването си през 1973 г. Спортното училище не разполага със собствена сграда.

„Заедно с разработването на проектите за нови кръгови кръстовища в кв. „Меден рудник“ и локално платно, което да ги свързва, идентифицираме няколко имота, които са държавни и според нас са добра основа за разполагане на една по-голяма спортна база. Тя може да приюти както филиал на Националната спортна академия, така и бургаското Спортно училище с всякакъв род терени, нужни за неговата дейност, в близост до определеното място за футболен стадион в най-долната част на „Меден рудник“ в близост до кръстовището и до „Белина еко“, коментира темата главният архитект на община Бургас Емил Бурулянов, цитиран от БНР. По думите му в района може да се обособи голям спортен комплекс, който да отговори на потребностите за образователна инфраструктура и да социализира мястото, като цяло. Главният архитект отбелязва още, че може да се използва изготвеният преди години технически проект за сграда на Спортното училище, но той трябва да бъде пригоден за новия терен.

Специално за „Аз-буки“ новината за дългоочакваното от спортната общественост на морския град изграждане на собствена сграда на Спортното училище коментира и директорът на школото Янчо Стойчев.

„48 години Спортното училище в Бургас няма собствена сграда. Градът, дал на България първия олимпийски шампион в историята на страната ни – бореца Никола Станчев, няма свой собствен дом на спорта. Хиляди шампиони – държавни, балкански, европейски, световни, олимпийски, са били без собствен дом, но за миг не са се поколебали да дадат сърцето и душата си за България и Бургас. Радвам се, че благодарение на тях, на целия педагогически и непедагогически персонал през годините, както и на множество спортни деятели, които сме едно семейство, успяхме да направим първата крачка към постигането на голямата ни цел – собствен дом“, заявява Стойчев.

Той изказва и благодарност на целия екип на Община Бургас, който помага за реализирането на проекта. „Но сега е нужна и активизация от държавата, защото ние сме държавно спортно училище. Смятам, че като впрегнем общи усилия – държава, община и ръководство на училището, ще успеем да се справим с трудностите и да изградим инфраструктура за пример на цяла Европа. Инвестицията в училищна инфраструктура е инвестиция в бъдещето на нацията, а в допълнение на това, че е спортна инфраструктура – инвестирате и в една здрава нация“, призовава директорът на Спортното училище в Бургас.

33-годишният плувец Янчо Стойчев пое управлението на училището от новата учебна година и определи изграждането на собствена сграда и прилежаща база като своята голяма мечта. В школото се обучават повече от 300 ученици, които се подготвят в 9 вида спорт – акробатика, плуване, художествена гимнастика, борба, бокс, лека атлетика, баскетбол, колоездене и тенис на корт.

Преди коледните и новогодишните празници бургаското Спортно училище награди най-успешните си възпитаници през годината. Шампион номер 1 стана младата надежда в борбата Ердал Галип, който през септември 2021 г. спечели и златния медал в кат. до 62 кг в свободния стил на финалите на Световните ученически игри в Белград, Сърбия.

Втори и трети в класацията на Спортното училище са Димитър Рачев – класическа борба, и Георги Стоянов – спортна акробатика. А Красимира Чобанова получава специалната награда на директора за академични успехи в училище. Плакет е връчен на учителката ѝ по български език и литература Веселина Градева. АЗ-БУКИ

Научни диалози

Мрежата за наука и иновации на Обединеното кралство, Британският съвет и Международният научен център по изкуствен интелект на ЮНЕСКО (IRCAI) организират онлайн диалог за ролята на изкуствения интелект за справяне с климатичните предизвикателства.

Гост-лектор е доктор Ейдън О'Съливан – доцент по енергия и изкуствен интелект в Университетския колеж – Лондон. Към него ще се присъединят петима изключителни учени от Европа. На „кръглата маса" ще се дискутират различни аспекти на климатичните предизвикателства – въглеродни емисии, замърсяване на въздуха, съхранение и анализ на данни за климатичните промени, подобряване оценката на риска и предупреждение. Организаторите са помислили и за възможността в края на дискусията слушателите да имат възможност да задават въпроси към участниците в нея.

Д-р Ейдън О'Съливан

„Тази кръгла маса е част от серия диалози, които организираме на тема различните приложения на изкуствения интелект в живота ни, с гост-учен от Великобритания и петима учени от 10 държави в Централна и Източна Европа, Турция и Балтийските страни. Целта е да покажем постиженията на Обединеното кралство и на страните от нашия регион в областта на науката и иновациите и да подпомогнем обмена на знания и добри практики. Събитието ще бъде предавано на живо към широка аудитория във Великобритания и в целия регион. Следващите събития са посветени на темите „ИИ и здраве" (11 февруари) и „ИИ и образование" (3 март)", уточняват организаторите.

Учените от региона, които ще се включат в дискусията с д-р О'Съливан на 18 януари, са проф. Тодор Стоилов – ИИКТ – БАН, д-р Пал Года – Изследователски институт по икономика на селското стопанство, Унгария, д-р Ян Червени – Изследователски институт за глобални промени, Чехия, Марчин Гнат – Airly, Полша, проф. Гатис Базбаурес – Рижки технически университет, Латвия.

АЗ-БУКИ

Участниците и слушателите трябва предварително да се регистрират на **https://us02web.zoom.us/webinar/register/WN_uP-pZ-OBQi6V7EzdG85cVg**

Стипендии за бъдещи инженери

Ангел ДОБРИКОВ

За трета поредна година Камарата на инженерите в инвестиционното проектиране – регионална колегия Смолян, награждава с еднократни стипендии най-добрите разработки на дипломантите от Физико-технологичния факултет в база Смолян към ПУ „Паисий Хилендарски". Представители на Камарата присъстваха на дипломните защити и отличиха разработките на четирима от завършилите инженери от випуск 2021-ва. Председателят на Камарата инж. Георги Кабасанов връчи парични награди на отличените: инж. Иван Гемиев, инж. Съби Кафеджиев, инж. Елза Чинова и инж. Костадин Недев.

„За пореден път съм впечатлен от високото ниво на представените дипломни работи", каза инж. Кабасанов и поздрави дипломантите и техните ръководители. Той подчерта, че техническите науки изискват много труд и упоритост. Но резултатите показват, че когато има желание и трудолюбие, всичко е постижимо.

Целта на стипендиите е да се поощряват студентите при разработването на дипломни проекти да съчетават теоретичните си познания с практическата реализация. Всеки от дипломираните студенти с успешно защитена дипломна работа от Факултета в база Смолян получава грамота от Камарата на инженерите в инвестиционното проектиране.

Студентите от Физико-технологичният факултет към Пловдивския университет в Смолян получиха и оптичен измервателен проектор Mitutoyo PJ300. Дарението е от местната фирма „Фесто производство" ЕООД за дългогодишното ползотворно сътрудничество с Факултета. Дарителят е предоставил съпътстваща документация за експлоатацията на проектора, организирал е и доставката на устройството до сградата на Факултета в Смолян за своя сметка.

„Уредът е ценна придобивка за нас и ще бъде използван за научноизследователската и преподавателската дейност в базата", споделя доц. д-р Велко Рупецов – ръководител на катедра „Машиностроене и транспорт". Измервателният проектор вече е монтиран и ще може да се използва в обучението на студентите още през летния семестър.

Достъп на уязвими младежи до висше

С проекти за финансиране може да се кандидатства до 5 април

Младежи от уязвими групи ще получат подкрепа за достъп до висше образование със 7 млн. лв. от Оперативна програма „Наука и образование за интелигентен растеж" 2014 – 2020 г. (ОПНОИР) и от националния бюджет.

Училища и неправителствени организации в партньорство с висши училища могат да кандидатстват с проекти на стойност между 100 000 и 195 583 лв., с които да насърчат младите хора да продължат образованието си в университетската степен. Максималната продължителност на проектите е 18 месеца, като те трябва да са приключили най-късно до 31 декември 2023 г.

Насоките за кандидатстване по процедурата са утвърдени от Управляващия орган на ОПНОИР след обществено обсъждане. Крайният срок за подаване на документите е 17,30 часа на 5 април 2022 г.

Предложенията могат да се изпращат само по електронен път в системата ИСУН 2020 на адрес https://eumis2020.government.bg/. Кандидатури на хартия няма да бъдат допуснати до оценка.

Със средства от Програмата ще се подпомагат ученици от втори гимназиален етап в уязвимо положение. Целта е те да положат успешно задължителните и допълнителните матури и кандидатстудентските изпити за вход в университет, за да продължат образованието си. Зрелостниците могат да получат средства за разходите за кандидатстудентски такси, за пътуване и нощувка при явяване на изпитите в университет.

За приетите за студенти според нуждите ще се покриват семестриални такси и настаняване в общежитие за първата академична година в рамките на проекта. За първокурсниците може да се осигурят също ментори, които да им помагат да се адаптират и социализират в университетската общност.

Основната цел е да се постигне социална интеграция на уязвими групи чрез създаване на условия за прехода им от средно към висше образование. Очаква се ученици от уязвими групи да бъдат подпомогнати да завършат средното си образование, и да бъдат мотивирани да продължат обучението си за придобиване на образователно-квалификационна степен от висшето образование. Предвижда се и подкрепа на образователни медиатори и помощник на учителя със завършено средно образование за придобиване на висше образование по специалност с педагогически профил.

Процедурата за безвъзмездна финансова помощ се реализира с финансовата подкрепа на Европейския социален фонд.

АЗ-БУКИ

Избор на посоката

В Икономическия университет – Варна, се проведоха тържествени промоции за връчване на дипломите на абсолвентите, завършили през 2021 г. – образователно-квалификационна степен „бакалавър" и образователно-квалификационна степен „магистър".

Дипломираха се общо 1021 бакалаври, 103-ма от които с отличен успех, както и 315 магистри, сред които 66-ма отличници, от които 13 с „Отличен" 6.00. Сред официалните гости на промоциите бяха представители на академичното ръководство, алумни, партньорски бизнес организации.

Във Финансово-счетоводния факултет дипломите си получиха 313 студенти. 32-ма от завършилите са отличници, сред които един с успех „Отличен" 6.00 .

Във факултет „Управление" се дипломираха 370 студенти. 41 са отличниците, сред които трима с успех „Отличен" 6.00 .

В Стопанския факултет завършиха 259-ма студенти. Дипломите си получиха 23-ма отличници, от които един с успех „Отличен" 6.00.

79-ма са дипломираните бакалаври във факултет „Информатика", сред които 7 са отличници.

Чуждестранните абсолвенти сред дипломираните са 19 бакалаври и 17 магистри от Германия, Италия, Русия, Украйна, Молдова, Албания, Беларус, Азербайджан, Узбекистан, Казахстан.

Пълните отличници бяха наградени с плакет на Икономическия университет – Варна, и грамота, а останалите получиха златна значка и грамота.

В обръщението си към абсолвентите ректорът проф. д-р Евгени Станимиров отправи няколко послания: „Мъдростта се състои в това да изберем посоката и въпреки трудностите да не спираме да се развиваме. Почти цялата информация, която ни е нужна за успех в живота, се състои в това „да обръщаме внимание на какво обръщаме внимание". В живота всяко нещо струва друго нещо. Важно е да успеем да се изградим и съхраним като хора. Независимо от успехите, които постигаме, не трябва да забравяме откъде сме тръгнали!".

Според академичната традиция в Икономическия университет – Варна, всички дипломирани положиха тържествената Галилеева клетва. Тази традиция идва от 1989 г., когато на едноименния площад пред църквата „Санта Кроче" във Флоренция се е състоял митинг в чест на Галилео Галилей. Тогава е отправен призив във всички университети и институти да се въведе Галилеева клетва, подобна на Хипократовата – да се произнася тържествено обещание за използване на науката единствено за борба с болката и страданието, в името на хуманизацията на света.

АЗ-БУКИ

Снимка Икономически университет – Варна

Някои от абсолвентите на варненския Икономически университет са придобили не само професионални знания и умения по време на следването

„За древността на бащината земя и за българските дела“

Книгата на Петър Богдан за първи път излиза у нас в превод от латински език

Цветан Василев е д-р по следкласически гръцки език. Главен асистент е по латински език в катедра „Класическа филология“ на Софийския университет „Климент Охридски“, а от 2021 г. е главен асистент и в Кирило-Методиевския научен център при БАН. Научните му интереси са свързани с византийска и поствизантийска епиграфика – науката за надписите. Голяма част от научната му работа е посветена на проучване надписи на гръцки език в наши църкви от XVI – XVII век. Друга част от заниманията му са свързани с неолатински език, с личността и делото на Петър Богдан. Превежда за първи път от латински неговата история на България, озаглавена „За древността на бащината земя и за българските дела“.

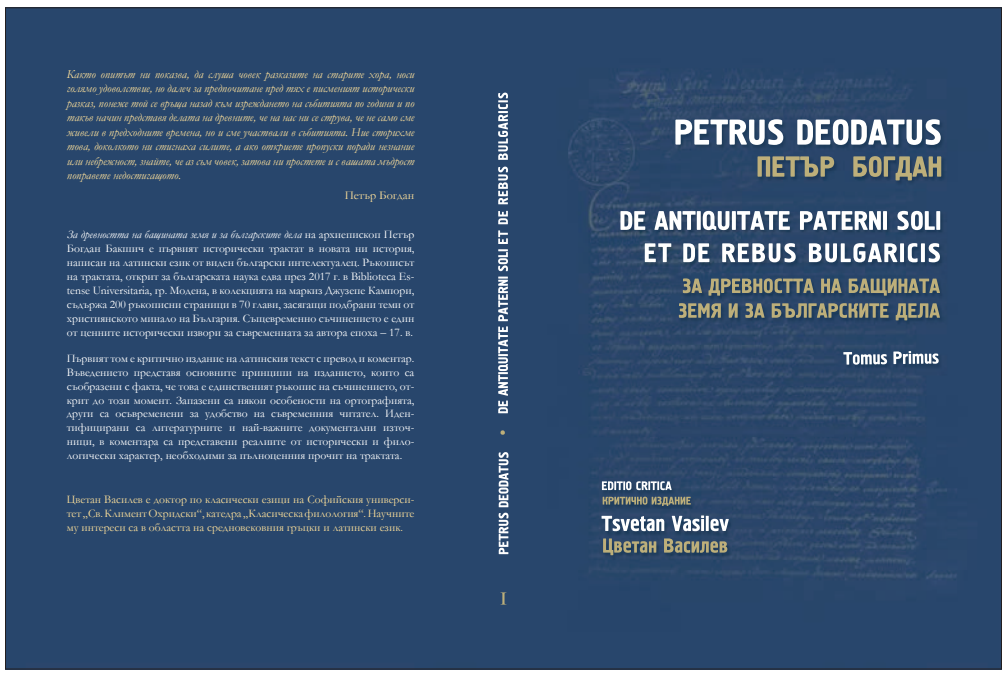

Зина СОКОЛОВА

Попаднах на историята, писана от Петър Богдан, малко неочаквано – разказва д-р Цветан Василев. – Доскоро се знаеше само, че има подобен ръкопис, че съществува може би печатно издание, но никой не е имал представа къде се намира. Единствено Божидар Димитров беше успял да издири във Ватикана 4 глави, редакция на началото на тази история. Затова много се изненадах, когато проф. Лилия Илиева от Югозападния университет „Неофит Рилски“ ми се обади и каза, че е попаднала на следите на ръкописа от XVII век. Той се съхранява в библиотека в Италия и има данни за него в каталог, издаден през XIX век. Така при мен дойде дигитално копие на един внушителен ръкопис с текст на латински език, който трябваше да проуча и преведа.“

Работата е много по-сложна от това да се преведе текстът, особено на ръкопис, толкова отдалечен във времето, подчертава изследователят. Първо трябва да се уточнят цитатите, защото използването им е много далеч от съвременните стандарти. А в произведението са цитирани над 80 автори, чиито многобройни цитати са без кавички, оттук е трудно да се разбере къде свършва авторовият текст и къде започва цитатът. Голяма трудност представляват и скритите цитати. Цитиран е например св. Августин, но за да разбере откъде е цитатът, д-р Цветан Василев преглежда корпуса от негови произведения.

Но има и още по-скрити цитати, в които не се упоменава никакъв автор: това е една особеност на текстовете от тази епоха. Целта не е да се покаже личността на автора, който да изтъква себе си. Напротив, той остава на заден план и всичко, което иска да каже, го показва чрез цитати от други автори. Това е стремеж към обективност, едно друго поле на мислене, казва ученият. И това е първият етап от работата. Вторият е да се направи критика на текста – съответните източници, откъдето са цитатите, да се обяснят в подробен филологически коментар. Отделно има и историческа страна в тази проблематика, тъй като Петър Богдан споменава много исторически личности, за една част от които има данни, за други – не. Те също трябва да бъдат идентифицирани по възможност.

„Изданието, което направих, се

Д-р Цветан Василев

нарича билингва и е критично, т.е. текстът е прегледан за грешки, поправен, където е необходимо, разделен на глави и параграфи, уточнени са авторовият и цитираният текст – казва младият изследовател. – От лявата страна на книгата е латинският текст с критичен коментар. От дясната е съответствието на български с коментар в бележки под линия. Самият Петър Богдан също е приложил бележки към своя текст. Трябваше да запазя неговите бележки и да ги коментирам още веднъж. Така се получават няколко нива на латинския и на българския текст, с многобройни препратки към Библията и към най-разнообразни съчинения от Античността до съвременната на автора епоха.“

Д-р Цветан Василев прави и отделно проучване на палеографските и езиковите особености на текста, което издава като втори том. Палеографията и кодикологията се занимават с особеностите на почерка и изписването, с физическите характеристики на един ръкопис, на хартията, което може да помогне за датировката на текста. Изследователят приключва своята работа за три години благодарение на дигиталната епоха, в която живеем. Цялата литература на латински език, издадена през XVII век, е със свободен достъп в интернет.

„Ходих в Модена в библиотеката, където се съхранява ръкописът – разказва ученият. – Трябваше да го проуча на място, да уточня дали е оригинален текст, писан от самия Петър Богдан, или е препис – според мен е второто. Това се прави чрез графологичен анализ – сравнение със запазени съчинения, писани от самия Петър Богдан. Резултатите от всичко това са във втория том, в него е публикуван и списък на всички цитирани автори.“

Д-р Цветан Василев преглежда и писма на Петър Богдан във Ватикана, където се съхранява архивът на Конгрегацията за разпространение на вярата – комисия от кардинали, натоварена с разпространението на католицизма по света, включително и по нашите земи в онази епоха. Католически прелати от ранга на Петър Богдан, т.е. високопоставени мисионери, са писали т.нар. релации – доклади до тази комисия, в които обясняват какво е състоянието на съответната католическа община в земите, където осъществяват дейността си. Такива доклади Петър Богдан е писал редовно, те се пазят в огромния архив във Ватикана. „За мен беше много интересно преживяване да видя документи, писани не само от ръката на Петър Богдан, но и от други католически дейци, като Петър Парчевич, Франческо Соймирович и т.н.“, казва д-р Цветан Василев.

Личността на Петър Богдан е изключително интересна, изтъква изследователят. Роден в Чипровци през 1601 г., отрано попада под духовната опека на мисионер католик – босненеца Петър Солинат, който стартира нов етап в разпространението на католицизма по нашите земи. Осъзнавайки необходимостта да имат образован, ерудиран епископ, чипровчани пишат прошение до Ватикана да им бъде назначен такъв. Така Петър Солинат пристига в България. По същото време се ражда и Петър Богдан – Петър е монашеското му име, а Богдан – рожденото. Той от малък е посветен в монашество в ордена на миноритите францисканци. Проявява голяма духовна и монашеска ревност. Имал е дарби, желание за учене. Затова е пратен на папски разноски в Италия, където учи в понтификални учебни заведения. Това му помага да придобие мащабен поглед върху положението на България, върху мястото на образованието в религията. Вероятно това го мотивира и за написването на монументалния труд, в който има визия и за бъдещите поколения. Дейността му съвпада с развитието на тази католическа община първо под влиянието на Петър Солинат, на Илия Маринов, а през 1642 г. самият той става първият архиепископ на католиците по българските земи.

Той укрепва църквата в Чипровци, постоянно пътува, ходатайства за различни каузи. В своята мисионерска дейност Богдан и Солинат се занимават и с павликяните – една общност, която не е нито католическа, нито православна. Те имат голям принос за покръстването на тези павликяни и обръщането им в католическата вяра, тъй като павликяните се чувствали по-близо до Рим, отколкото до православието. Така вниманието на Ватикана се насочва към католиците в България в периода на Контрареформацията – един развой, който съвпада с процеси в рамките на самата католическа църква, когато тя стъпва здраво на много места по света, включително и в България.

„Въобще не сме очаквали текст от XVII век да бъде на такова ниво – подчертава д-р Цветан Василев. – Трактатът е изключително постижение, с което Петър Богдан успява да се впише в една европейска традиция: той е модерен научен труд по стандартите на епохата, в която живее той, един поглед върху християнството у нас от гледна точка на католицизма. Не е история на България, неслучайно текстът е озаглавен „За древността на бащината земя и за българските дела“ – кодирано послание, което читателите трябва да осмислят. Коя е бащината земя? Регионът около Чипровци с компактно католическо население. „За древността“ означава, че Петър Богдан смята, че тези католици не са по тези места отскоро, а имат история, която той се опитва да изследва, за да разбере кога е възникнал католицизмът в този район. „Българските дела“ – това са българските земи като мястото на действие, в което този католицизъм се установява и развива.

П. Богдан на доста места говори за антагонизма между католици и православни, които са в конфликт още от схизмата през XI век. Интересува се от миналото на България, за да го свърже с католическата църква. Прави го, за да усили вярата на своите съвременници католици, да привлече вниманието на европейския читател, че в България има католици и те трябва да осъзнаят принадлежността си към църквата майка в Рим. Целта на текста е изграждането на мост между Европа и католиците в България, които са разпокъсани и нямат изградена идентификация и облик. Петър Богдан се притеснява за тяхното бъдеще и за съжаление, се оказва прав. През 1688 г. избухва Чипровското въстание, турците с огън и меч минават през Чипровци и го разрушават почти изцяло. Голяма част от католиците емигрират и дават началото на съществуването на общността на българите в Банат. Трудът на Петър Богдан хвърля светлина върху католицизма в България като част от нашата културна история. Това е първата българска история от модерния исторически период, който започва след XV век.“

„Миналата година имаше една инициатива ръкописът на Петър Богдан да дойде в България – разказва д-р Цветан Василев. – Дейно участие в това начинание взе нашият посланик във Ватикана – Богдан Паташев. Идеята беше ръкописът да дойде тук под егидата на президента за Деня на будителите 2020 г., тогава излезе от печат и книгата. Искахме в момента, в който излезе изданието, да дойде и ръкописът, за да се даде повече гласност, но не се получи. Оказа се, че за да дойде ръкописът у нас, трябва да се преодолеят доста административни трудности. Инициативата все още е актуална. Президентът беше на посещение през май при папата и постави въпроса за съдействие ръкописът да дойде в България и българите да се запознаят с него. Надявам се тази идея да се осъществи.“

Влагаме близо 886 млн. евро в икономика на знанието

Положителни са тенденциите в представянето на страната, като в частта дигитализация, интелектуални активи и екологична устойчивост България е над 80% от средноевропейските равнища

Администрацията на Министерския съвет организира обществени консултации за проекта на Програмата за научни изследвания, иновации и дигитализация за интелигентна трансформация 2021 – 2027 г. (Програма НИИДИТ). Той е публикуван на Портала за обществени консултации, на Единния информационен портал и на страницата на Държавната агенция за научни изследвания и иновации.

Проектът е разработен с цел да се потърсят отговори на редица стратегически потребности и приоритети на страната ни за прилагането на единна политика за развитие на научните изследвания, иновациите и технологиите в полза на ускореното икономическо развитие и трансформация на България. Очакваният резултат е изграждането на ефективна и устойчива екосистема на научните изследвания и иновациите, на електронното управление, базирано на данни и на националната киберсигурност за справяне с кризисни и извънредни ситуации. Обвързването на процесите на цифровизация с инвестициите в научни изследвания и иновации ще създаде изцяло нова среда за иновативно и интелигентно икономическо развитие и преодоляване на национални, териториални и междурегионални предизвикателства.

Интервенциите по Програма НИИДИТ са обединени около няколко приоритета – устойчиво развитие на българската научноизследователска и иновационна екосистема; цифрова трансформация на публичния сектор; техническа помощ.

Подкрепата в рамките на техническа помощ стъпва върху идентифицираните специфични нужди за изграждане на капацитет на Управляващия орган, укрепване и развитие на капацитета за стратегическо планиране и изпълнение на политики в областта на научните изследвания и иновациите и електронното управление и повишаване капацитета на бенефициентите за изпълнение на действията по Програма НИИДИТ.

Програмата е съфинансирана от Европейския фонд за регионално развитие и от държавния бюджет на Република България, като планираният принос от ЕС е в размер 885 510 000 евро.

Коментари по проекта на Програма НИИДИТ могат да бъдат изпращани както чрез Портала за обществени консултации, така и на електронна поща TWG@sari.bg

Програмата за научни изследвания, иновации и дигитализация за интелигентна трансформация 2021 – 2027 г. е най-новата програма, включена в проекта на Споразумението за партньорство на Република България с Европейския съюз. Тя отговаря на стратегическите потребности и приоритетите ни за прилагането на единна политика за развитието на научните изследвания, иновациите и технологичния трансфер в полза на ускореното икономическо развитие и трансформация на страната. Обвързването на процесите на цифровизация с инвестициите в научни изследвания и иновации създава изцяло нова среда за иновативно и интелигентно икономическо развитие и преодоляване на национални, териториални и междурегионални предизвикателства.

ПНИИДИТ е в съответствие с действията на Съюза, водещи до увеличаване на икономическото, социалното и териториалното сближаване между страните членки. Относима е към цел „Инвестиции за работни места и растеж“ в отделните страни и в регионите, за която ще се предоставя подкрепа от Европейския фонд за регионално развитие (ЕФРР), Европейския социален фонд плюс (ЕСФ+), Кохезионния фонд (КФ) и Фонда за справедлив преход (ФСП).

Чрез финансиране от ЕФРР Програмата допринася за постигането на целта за по-конкурентоспособна и по-интелигентна Европа чрез насърчаване на иновативна и интелигентна икономическа трансформация и регионална свързаност на ИКТ. Приносът на ПНИИДИТ се осъществява чрез няколко специфични цели – развитие и засилване на капацитета за научни изследвания и иновации и на внедряването на модерни технологии; усвояване на ползите от цифровизацията за гражданите, институциите, изследователските организации и публичните органи; развитие на умения за интелигентна специализация, индустриален преход и предприемачество.

Управляващ орган (УО) е Държавната агенция за научни изследвания и иновации. Тя е създадена с Постановление на Министерския съвет (ПМС) № 256/14.09.2020 г. като специализиран орган към Министерския съвет за разработване и изпълнение на единна политика по научни изследвания, иновации и трансфер на технологии в страната, в тясното взаимодействие с цел повишаване на технологичното и икономическото развитие на България. Като единен ръководен център, чрез стратегическо планиране и управление на финансиращи програми и инструменти от бюджета на ЕС и Република България Агенцията е водещата държавна институция в структурната реформа в областта, за която допринася и ПНИИДИТ.

Програмата за научни изследвания, иновации и дигитализация за икономическа трансформация е отговор на необходимостта от ускоряване процесите на дигитализация на публичния сектор и изграждане на благоприятна цифрова среда, която осигурява висококачествен и сигурен обмен на информация между различните сфери на живот и засилване на ефектите от тяхното взаимодействие.

Снимка Freepik

Съгласно новата методология България попада в групата на прохождащи иноватори. Точно това трябва да се промени с прилагането на широк спектър от инструменти

Каква е базата, от която стартираме?

През 2021 г. България е в групата на „прохождащите“ иноватори (emerging innovators) с обобщен иновационен индекс 50,1%, сравним със средния за ЕС. Подобрението е приблизително 6% в сравнение с базовата 2014 г., но все още далеч от иновационния потенциал на европейските икономики, който се е подобрил средно с 12,5% за същия период. Положителни тенденции в представянето на страната се наблюдават по десет от дванайсетте измерения, като представянето по три от тях – дигитализация (в частта широколентов достъп), интелектуални активи (в частта заявки за търговски марки и за промишлен дизайн) и екологична устойчивост (в частта, свързана с околната среда технологии) е над 80% от средноевропейските равнища.

Данните на Глобалния иновационен индекс (Global Innovation Index) за 2021 г. на Световната организация за интелектуална собственост (WIPO) показват тенденция на продължаващо подобряване показателите за иновационното представяне на българската икономика. В класацията от 2021 г. България е на 35-а позиция (с две места напред спрямо 2020) от 132 държави и е на второ място сред страните с високо средно ниво на доходите. Най-високото класиране е по критериите за творчески продукти (creative outputs) – 21-во място, резултати от знания и технологии – 27-о място, и инфраструктура – 36-а позиция. Относително добро е представянето и по другите критерии, с изключение на един – доколко е развит пазарът, по който страната също бележи напредък и се изкачва от 97-о място до 72-ро място през 2020-а. Независимо от посочените положителни тенденции през последното десетилетие секторът на научноизследователска и развойна дейност (НИРД) в България все още е изправен пред някои сериозни предизвикателства, които водят до ниско ниво на продуктивност на научноизследователската и иновационната система и не позволяват пълноценното ѝ функциониране в полза на изграждането на икономика, базирана на знанието и интелигентната специализация.

Съгласно новата методология на ЕИТ страните се разделят в следните категории: водещи иноватори – над 125% от средното за ЕС; силни иноватори – между 100% и 125% от средното за ЕС; умерени иноватори – между 75% и 100% от средното за ЕС; прохождащи иноватори – под 75% от средното за ЕС.

Разразилата се пандемия, както и нестабилната политическа обстановка допълнително забавиха разрешаването на част от проблемите в системата. Същевременно в кризата се съдържа потенциал, който, ако бъде използван, може да доведе до ускоряване на необходимите реформи в сектора и издигането на икономиката ни на следващото стъпало на развитие. Съществуващите слабости в системата и ключовите области на политики, в които е необходима намеса, са очертани в Анализа на социално-икономическото развитие на България за периода 2007 – 2017 г. във връзка с определянето на националните приоритети за периода 2021 – 2027 г. и са предмет на редица документи и анализи, правени през годините от авторитетни национални и международни институции. Всички те посочват като основни предизвикателства пред развитието недостатъчните публични и частни инвестиции в научноизследователската и развойната дейност, водещи до сравнително ниск иновационен капацитет на икономиката. Ниските нива на финансиране за НИРД от страна както на публичния, така и на частния сектор възпрепятстват изграждането на модерна научноизследователска инфраструктура в страната, пълноценното взаимодействие между представителите на научната общност и бизнеса за приложение в практиката на създаваните в страната научни продукти, както и създаването и привличането на висококачествени кадри. България изостава по показателите за инвестиции в НИРД. Като дял от БВП през 2020 г. те възлизат на едва 0,85% (при средни равнища за ЕС 2,32%), което е значително под целта от 1,5%, заложена в стратегическата рамка на страната за края на предходния програмен период и която продължава да бъде актуална.

През 2020 г. разходите за НИРД отбелязват слабо увеличение от 2%, което е почти изцяло резултат от усилията на частния сектор – близо 3% ръст на разходите за НИРД на предприятията и малко над 9% ръст от страна на нетърговски организации.

Съгласно Закона за висше образование държавните висши училища трябва да получават не по-малко от 10 на сто средства за научна дейност спрямо издръжката на обучението. Тези средства се разпределят в зависимост от оценка на научната дейност, извършена въз основа на наукометрични показатели. Понастоящем обаче делът на финансирането на научноизследователската дейност, основаващо се на резултатите, варира между 2,5 и 5 процента в зависимост от типа институция. За Българската академия на науките този процент е по-висок. В съответствие със Стратегията за развитие на Академията и с решение на Общото ѝ събрание всяка година 20% от постъпилата държавна субсидия се разпределя между звената на Академията на основата на постигнатите от тях резултати.

Проблемът с институционалното финансиране за наука е, че при този размер на средствата и разпределянето им на всички звена не може да се достигнат заложените прагове.

Поради това са предприети редица реформи за промяна в нормативната уредба за оценка на качеството на научноизследователската дейност и подобряване модела за оценка на научни изследвания въз основа на постигнати резултати. Също така през последните години стартира и целево финансиране за възстановяване на човешкия потенциал, насочено основно към привличане и задържане на млади учени и докторанти, което също се основава на индикатори на качеството. Очаква се мерките по Националния план за възстановяване и устойчивост (НПВУ) за развитието на изследователските университети и проекта за повишаване на иновационния капацитет на БАН да ускорят допълнително промените. В рамките на НПВУ са предвидени реформи по отношение модела на финансиране на висшите училища, и по-конкретно на изследователските висши училища, като до 2030 г. те следва да получават субсидия за научна и иновационна дейност в размер на приблизително 40% спрямо субсидията за обучение. Останалите висши училища ще получават до 10% за тази цел. Чрез увеличаване на средствата за научна и иновационна дейност на изследователските ВУ, съгласно заложените в НСРНИРБ цели, ще се допринесе за общото по-голямо увеличение на публичните разходи за НИРД.

Делът на разходите за НИРД с чуждестранен източник остава един от най-високите за Европа и над три пъти над средния дял за ЕС.

След 2010 г., когато средствата от чужбина (ЕС) се превръщат в основния фактор за насърчаване на науката, технологичното развитие и иновациите, те възлизат на средно 40% от всички разходи за НИРД в страната. Националната стратегия за развитие на научните изследвания в Република България (НСРНИРБ) предвижда увеличение на публичните разходи за НИРД на 0,7 % от БВП през 2022 г. и 1% през 2025 г., а на общите разходи – съответно 2,4% и 3%, като засега сме далеч и от тези заложени стойности. Вътрешната структура на разходите от сектор „Държавен“ и „Висши училища“ показва, че въпреки значителните инвестиции, направени през последните години в изследователска инфраструктура, свързани със създаването на центровете за върхови постижения, центровете за компетентност, националните научни програми и други, преобладаващата част (над 90%) от разходите за НИРД се насочват към покриването на текущи нужди, преди всичко възнаграждения на изследователи и технически персонал и оперативни ремонти, консумативи и поддръжка.

Поради ниския размер на средствата за НИРД едва 10% от тях имат инвестиционен характер.

Рисковото финансиране е едва 0,018% от БВП при средни равнища за ЕС от 0,141% и спад по показателя от 58,2% спрямо 2014 г. Въпреки, на пръв поглед, наситената с възможности за лесен достъп до капитал среда те са концентрирани в териториално (София) и секторно (ИКТ и свързаните дейности) отношение и остават недостъпни за останалата част от бизнеса. Разходите на бизнес сектора за НИРД бележат относително по-бърз ръст, като е налице увеличение с 15% в рамките на изследвания период. През 2019 г. те запазват и дори леко увеличават относителния си дял – 0,56% от БВП, но остават далеч от средните равнища за ЕС от 1,46%. Увеличаването на разходите за НИРД е свързано с провеждане на реформа в сектора. В резултат на стартирала през 2015 г. нов механизъм на ЕК за подкрепа в областта на политиките (Policy Support Facility) са получени препоръки за реформи в сектора, които са взети предвид при разработването на Националната стратегия за развитие на научните изследвания в Република България 2017 – 2030 г. През 2018 г. е приет Оперативен план за изпълнение на първи етап на НСРНИРБ 2018 – 2022 г., който включва и прилагане приоритетите на Европейското научноизследователско пространство (ЕНП) в България с цел засилване оценката на научните и иновационните политики, търсене на допълняемост и рационализация на европейските и националните инструменти за наука и иновации. Стратегията предвижда три групи на реформи – създаване на нова държавна структура за изследвания и иновации, която да управлява инструментите за насърчаване на научните изследвания; повишаване на научния капацитет и ефективното кариерно развитие на учените и трансфер на знания и технологии; създаване на нов ефективен и устойчив финансов модел за институционално финансиране, базирано на постигнати резултати, с цел повишаване ефективността и ефикасността на разходите, стимулиране качеството на провежданите научни изследвания и сътрудничеството и конкуренцията между научните организации. Финансирането, основано на резултати, е залегнало и в Стратегията за развитие на висшето образование в Република България 2021 – 2030 г. с цел повишаването на ресурсите и тяхната ефективност и ефикасност и стимулиране на научноизследователската дейност във висшите училища и развитието на иновации, ориентирани към пазарната икономика.

През последните 20 години българското законодателство, регулиращо научните изследвания и иновациите, е в процес на постоянни промени. Въпреки това продължават да съществуват дефицити по отношение на регулирането на процесите в системата и отношенията между различните участници в нея, което възпрепятства консолидирането на усилията в сектора и пълноценното използване на съществуващия капацитет. Една от посоките, в които се работи, е прилагането от 2016 г. на Правилника за оценка на научната дейност на ВУ и научните организации и на дейността на Фонд „Научни изследвания“ чрез периодичното атестиране на научните организации и висши училища. Прилагането на тези оценки чрез използването на обективни комплексни показатели, включващи наукометрични данни, следва да се развие така, че да послужи като правна основа както за диференцирано институционално финансиране, така и за диференцирано заплащане на учените.

С промените от 2018 г. в Закона за развитието на академичния състав в Република България са включени и показатели, свързани с генерирането на интелектуална собственост – брой на заявки за патенти, брой публикувани патенти, брой произведения, защитени с авторски права. Постигнат е напредък и по отношение на предоставяне възможност на публичните организации да използват научните изследвания за комерсиални цели. С измененията в Закона за висшето образование от 2016 г. и 2020 г. се позволява публичните висши училища да създават дружества в съответствие с Търговския закон, както и да участват в капитала на такива дружества, с което се създава възможност за насърчаване на научноизследователската дейност, трансфера и комерсиализацията на нови знания и технологии в университетите. Но усилията по тяхното изпълнение са все още недостатъчни, за да може страната да постигне заявените цели за превръщане на икономиката в икономика, ръководена от иновации.

Базираната на проучване на Световната банка диагностика потвърждава значението на измененията в законодателството и регулаторните механизми, свързани с трансфера на технологии и комерсиализацията на резултатите от публично финансираните научни изследвания, направени през последните пет години. В Глобалния индекс на конкурентоспособност в областта на талантите, при който се прави международно сравнение на състоянието на 132 икономики по отношение на факторите, които в най-голяма степен допринасят за развитието на човешкия капитал, България е на 55-о място в света и 27-о място в Европа по отношение на отключващите фактори – компоненти на средата, свързани със законодателството и пазара, които подкрепят бизнеса и предприемачите. Бъдещото развитие и усъвършенстване на нормативната рамка е част от реформата, свързана с развитието на обща политика на взаимодействие на научните изследвания, технологиите и иновациите. Та изисква приемането на нов Закон за научни изследвания и иновации, който да надгражда съществуващия Закон за насърчаване на научните изследвания и да обхване и процесите на иновации, които не са били предмет на регулиране досега.

Националната стратегическа отправна точка за интервенциите по Програмата са приоритетите на Националната програма за развитие „България 2030“ ос на развитие 1 „Иновативна и интелигентна България“, национален приоритет 8 „Цифрова свързаност“ на ос на развитие 3 и национален приоритет 10 „Институционална рамка“ на ос на развитие 4. На следващо ниво са Иновационната стратегия за интелигентна специализация 2021 – 2027 г. (ИСИС), Националната стратегия за развитие на научните изследвания в Република България 2017 – 2030 г. (НСРНИРБ), Националната пътна карта за научна инфраструктура 2020 – 2027 г. (НПКНИ), Националната стратегия за развитие на МСП (НСМСП), Стратегията за развитие на висшето образование в Република България 2020 – 2030 г., Стратегията за цифрова трансформация на България 2020 – 2030 г., Концепцията за развитието на изкуствения интелект в България до 2030 г.

Нека си припомним, че Националната програма за развитие на България с хоризонт 2030 извежда като един от основните приоритети на страната повишаването на конкурентоспособността на българската икономика и трансформирането ѝ в икономика, базирана на знанието и интелигентния растеж. АЗ-БУКИ

Два са основните приоритети – устойчиво развитие на българската научноизследователска и иновационна екосистема – засилване на капацитета за научни изследвания и иновации и на въвеждането на модерни технологии; цифрова трансформация на публичния сектор – усвояване на ползите от цифровизацията за гражданите, дружествата и правителствата.

Основните интервенции включват подкрепа за доизграждане и осигуряване на предпоставки за устойчиво развитие и натоварване на съществуващата научноизследователска и иновационна инфраструктура в полза на обществото, бизнеса и индустрията; партньорства за трансфер на технологии и знания (научните звена, индустрията, държавната, местната власт); подкрепа за свързващи звена; подкрепа за технологични и интензивни знания spin-offs, стимулиране създаването и развитието на индустриални стартъп системи, насочени към разгръщане високи нива на НИРД; подкрепа за мобилност на изследователи, академичен персонал, докторанти и студенти между научноизследователските организации, висшите училища и бизнеса; подобряване капацитета за прилагане на правилата за защита на интелектуалната собственост; засилване на интеграцията и ефективно участие на българските научни.

Министерство
на образованието и науката
Национално издателство за образование и наука „Аз-буки“

Директор:
д-р НАДЯ КАНТАРЕВА-БАРУХ
Заместник-директори:
ТАТЯНА ДИКОВА
НИКОЛАЙ КЪНЧЕВ

1113 София
„Цариградско шосе“ 125, бл. 5
тел: 02/425 04 70
02/425 04 71
izdatelstvo.mon@azbuki.bg
azbuki@mon.bg
https://www.azbuki.bg
https://www.azbuki.eu

Аз-буки

Банкова сметка: Райфайзенбанк
бул. „Цариградско шосе“ № 101
IBAN: BG40RZBB91553139075716
BIC: RZBBBGSF

Национален седмичник за образование и наука

АЗ·БУКИ
ISSN 0861-3990

Редактори:
Антоанета Найденова
a.naidenova@azbuki.bg
д-р Зина Соколова
z.sokolova@azbuki.bg
Стоян Стоянов
s.stoyanov@azbuki.bg
д-р Диляна Кочева
d.kocheva@azbuki.bg
Графичен дизайн:
Иво Христов
i.hristov@azbuki.bg
Иван Шопов
i.shopov@azbuki.bg
Стилист-коректор:
Анелия Врачева
a.vracheva@azbuki.bg
Разпространение:
izdatelstvo.mon@azbuki.bg

Кореспонденти в страната:
Белене – Ралица Господинова
088 7418349
Варна – Айсехел Руфи
varna@azbuki.bg
Велико Търново – Здравка Маслянкова
088 6653255
Видин – Бориславa Борисова
vidinster@gmail.com
Враца – Николай Николов
088 5102295
Кърджали – Радка Петкова
088 6732874
Ловеч – Жанина Илиева
087 7209597
Пловдив – Деляна Лукова
088 7271712
Смолян – Ангел Добриков
088 9703271
Стара Загора – Росица Ранчева
088 6153628
Шумен – Светлана Крумова
srkrumova@gmail.com

Кореспонденти в чужбина:
Брюксел – д-р Яни Узунов
yaniuz1@abv.bg
Никозия – Бранислава Бобанац
branib@abv.bg
Тел Авив – Рина Бакалова
rina.bakalov@gmail.com
Берлин – д-р Ваня Велкова
dr.velkova@azbuki.bg

ДЕЖУРЕН РЕДАКТОР:
Антоанета Найденова

Предпечатна подготовка:
НИОН „Аз-буки“
Печатница: „Алианс Принт“ ЕООД
ж.к. „Дружба“ 1, ул. „Илия Бешков“ 3А

Неподписаните снимки в броя са от архива на в. „Аз-буки“ и глобалната мрежа

Материали не се връщат

Авторските права на публикуваните текстове и илюстрации са собственост на вестника

НИОН „Аз-буки“ издава научните списания:

„Български език и литература“
„Чуждоезиково обучение“
„Математика и информатика“
„Педагогика“
„Професионално образование“
„Философия“
„Стратегии на образователната и научната политика“
„История“
„Обучение по природни науки и върхови технологии“

Хор „Бодра смяна“ на 75

Традиционният празничен концерт, с който ще бъде отбелязан юбилеят, ще се проведе през 2022 г.

Ива ГЕОРГИЕВА*

Сигурно няма българин, който да не е чувал за детския хор „Бодра смяна“, който през 2021 г. отбеляза 75 години от своето създаване. По традиция се организира празничен концерт на 1 декември – рождената дата на основателя на хора Бончо Бочев. Заради пандемията обаче 75-ият юбилеен концерт се отложи за неопределен период, но със сигурност ще се проведе през тази година.

Годишнината е повод инициативен комитет от бивши хористи да организира фотоизложба под наслов „Хор „Бодра смяна“ – люлка на детското хорово пеене“. Тя съдържа 28 двуезични пана с документални снимки, проследяващи историята на хора от създаването му през 1946 г. до наши дни. Сегашните възпитаници на състава бяха щастливи да видят, че е отбелязан и техният принос – най-скорошните изяви под диригентството на Александър Кочков.

Интересна селекция от снимки, съчетана с увлекателен текст, преведен и на английски, направи съпричастни към големите постижения на детското хорово изкуство много столичани и гости на София в Градската градина. Посланието на авторка на изложбата Румяна Пашалийска е „да укрепим поизтънялото си национално самочувствие и да вярваме в силата на българския творчески дух, с който сме извоювали достойно място в културното многообразие на Европа и света“.

Хоровата школа е сплотен колектив от талантливи деца и всеотдайни ръководители, неизменно на върховете на изпълнителското изкуство вече 75 години. Това се видя и на изложбата, която включваше някои фотографии, познати от юбилейните сборници, посветени на хора и неговия основател. Най-любопитната част от изложбата обаче бяха непоказвани досега материали.

Във фокуса на експозицията „75 години хор „Бодра смяна“ – люлка на детското хорово пеене“ са турнетата у нас и зад граница, които убедително показват, че животът в хоровата школа винаги е бил изключително динамичен. Малките певци са били (и отново ще бъдат) ангажирани с многобройни концерти, конкурси, фестивали, открити репетиции, записи, лагери, екскурзии. Авторката на изложбата сполучливо групира задграничните изяви по дестинации. Унгария, Германия, бивша Югославия и Чехословакия, Белгия, Русия, Япония – във всички тези страни хорът е гостувал по няколко пъти и се е завръщал от там с най-големите награди. Едно от най-високите отличия е първата награда от анонимния конкурс „Нека пеят народите“, организиран от радио Би Би Си – Лондон, през 1968 г. На това неофициално световно първенство хорът е удостоен с наградата „Сребърно петле“ за най-добър детски хор, научаваме от изложбата.

В своята история хорът е изпълнил над 1000 творби от повече от 300 автори. През годините съставът се е превърнал в школа и трамплин за израстване на повече от 7000 деца

Друг акцент е поставен върху сътрудничеството с изявени български и чужди композитори, диригенти, изпълнители, сред които Владислав Соколов, Дмитрий Кабалевски, Васил Казанджиев, Борис Христов и много други. Всички те изказват възхищението си от изпълнителското майсторство на малките певци. И въпреки това признание най-важната оценка за ръководителите дават техните възпитаници.

Огромен труд, безпределно високи изисквания, неспирни изяви пред широката публика, но и пред най-изтъкнати специалисти. И въпреки това на снимките виждаме само усмивки! Режисирано ли е всичко това? Или Румяна Пашалийска е подбрала само щастливите моменти и не е показала всичко? Категорично не. Но не е нужно да ми вярвате. Доведете децата да пеят в хор „Бодра смяна“ към Националния дворец на децата, за да се убедят лично и да съпреживеят чувството на национална гордост. И нека те довършат започнатия разказ. За „Бодра смяна“ се пише в минало несвършено и в бъдеще време.

„Бодра смяна“ е създаден от диригента и педагог Бончо Бочев през есента на 1946 г. като пряк наследник на Хора на софийските славейчета, чийто кръстник е маестро Добри Христов. Първият му концерт е на 1 януари 1947 г. пред тогавашния премиер Георги Димитров и тази дата се приема за рождена дата на хора.

Днес хор „Бодра смяна“ е част от Националния дворец на децата.

В своята история хорът е изпълнил над 1000 творби от повече от 300 автори. Гласове за „Бодра смяна“ се подбират между ученици на възраст от 7 до 18 години. „Бодра смяна“ е лауреат на десетки международни и национални конкурси.

**Ива Георгиева е музикален педагог в хор „Бодра смяна“ към Националния дворец на децата. Текстът се публикува с промени, заглавието е на редакцията.*

Снимка ЦПЛР – ОДК, Петрич

Над 270 творби изпращат участниците в традиционния конкурс по народно и приложно изкуство „Направи добро за Коледа“, организиран от ЦПЛР – ОДК, Петрич, съобщава за „Аз-буки“ неговият директор Станка Иванова. В него се включват деца от детските градини и ученици от региона. С дипломи и медали са отличени 67 творби в 10 раздела, а всички участници получават грамоти за отлично представяне. Прекрасните коледни творения – картички, рисунки, пана, различни украшения за Рождество, кукли, макети и сурвачки, за поредна година се продават в името на добра кауза – този път за лечението на жена от града. А онлайн благотворителният базар събра 1000 лв.

Признание за центровете за личностно развитие

Асоциацията на центровете за подкрепа за личностно развитие е наградена в категория „Приобщаващо лидерство“ на наградите „Образователно лидерство 2021“. На онлайн церемонията са отличени организации и личности със специален принос за българското образование и неговото добро управление в шест категории.

Асоциацията на центровете за подкрепа за личностно развитие е доброволно сдружение на специалистите от тези институции, които, като част от националната образователна система, са призвани да бъдат един от най-стабилните партньори на училищните общности в усилията им да реализират успешно политиката за приобщаващо образование чрез интердисциплинарни мерки за обща и допълнителна подкрепа. Асоциацията е професионалният отговор на очакванията към центровете за подкрепа за личностно развитие да реформират своята работа, като създадат образователни алтернативи в подкрепа на уникалността и различността на всяко дете, ученик и младеж. АЗ·БУКИ

Мозаечно пано краси наше школо

Светлана КРУМОВА

Огромна керамична мозайка радва ученици и преподаватели в ОУ „Св. св. Кирил и Методий“ – гр. Велики Преслав, Шуменско. Централен елемент от красивата композиция са Светите братя и двете азбуки – глаголицата и кирилицата. На стенната картина са изобразени още дървото – символ на познанието, и книгите, които го разпространяват. Автор на монументалната мозайка с размер 30 кв.м е Петя Мод, а замисълът е на директора на училището Стела Петрова.

„Идеята се роди съвсем спонтанно. Художничката живее в нашия град. Видях други нейни проекти и счетох за дълг към съгражданите ни и към бъдещите поколения да има такава керамична мозайка в училище. Обсъдихме с колегите и децата и се радвам на този чудесен коледен подарък“, развълнувано споделя директорката Петрова.

Петя Мод започва работата, като първо рисува това, което ще бъде положено върху стената. Едно от съществените неща е изборът на най-подходящото изображение на светите равноапостоли Кирил и Методий. Следваща стъпка е съчетаването на хиляди керамични плочици, за да се получи великолепната картина. Монтажът отнема 4 дни, като ѝ помага Пламен Братоев.

„Моите деца са учили в това училище, познавам се с директора Стела Петрова и се радвам, че реализирах такъв мащабен и богат проект, при това точно преди Коледа. Мозайката е вечна, а в тази съм въплътила идеята, че знанието трябва да бъде не само достъпно за хората, но и да е боговдъхновено. Да не бъде самоцел, а да помага. В контекста на времето, в което живеем, трябва да вярваме в науката“, коментира Петя Мод.

До момента тя е реализирала няколко подобни проекта за образователни институции в страната и се радва, че интересът към художествената мозайка

Снимка Петя Мод

се възражда. „Процесът бе силно емоционален. Докато монтирахме, децата бяха много любопитни и се радваха на всичко, което правим. Моята идея е да реализирам лятна работилница, където да предам знанието за изкуството на най-малките“, коментира Петя Мод.

В ОУ „Св. св. Кирил и Методий“ в старата столица са горди с реализирането на проекта. „Внесохме радост, настроение, глътка въздух и надежда за всички, които влизат в институцията. Училището ще го има и след нас и ще съществува во веки веков“, с радост заявява Стела Петрова.

За грешките и прошките

Иновативни подходи, ролеви игри и ситуационни задачи помагат за реинтеграцията на момичетата от ВУИ „Христо Ботев“ в с. Подем

Милена МИНЧЕВА

Държавната агенция за закрила на детето присъди отличителния знак „Аз гарантирам щастливо детство“ – трето място в категория „Значима иновация“, на Възпитателно училище-интернат „Христо Ботев“, с. Подем, област Плевен. Наградата е връчена на директора инж. Нина Атанасова от председателя на ДАЗД д-р Елеонора Лилова за инициативата им за менторска подкрепа. Над 300 образователни институции и неправителствени организации участваха в конкурса със свои инициативи.

Възпитателното училище-интернат „Христо Ботев“ е единственото специализирано учебно заведение за момичета в страната, настанени по Закона за противообществените прояви на малолетни и непълнолетни. И преподавателите, и възпитателите там се опитват да преборят обществената стигма върху момичетата, които са настанени в него. Често негативното обществено отношение към тези деца, които са направили грешки в живота си, тегне и върху тяхното бъдеще. „Изключително важно е обществеността да разбере, че това са млади хора, които имат право на втори шанс“, казва Даниела Димитрова – психолог в интерната и ръководител на наградената програма „Менторство за приобщаване“. И именно затова хората, които работят тук с тези деца, търсят как да ги променят. Но не като наказателна институция, а като образователна. Финансирането на дейностите по инициативата е от фонд „Активни граждани България“ по финансовия механизъм на Европейското икономическо пространство 2014 – 2020 г.

„На ученичките са създадени условия за пълноценен образователен процес, интернатна среда за постоянно пребиваване, корекционно-възпитателна работа и психологическа подкрепа.

Снимка ВУИ „Христо Ботев“ – с. Подем

Наградата е връчена на директора на ВУИ инж. Нина Атанасова (вляво) от председателя на ДАЗД д-р Елеонора Лилова за инициативата им за менторска подкрепа

Педагогическият състав е високо квалифициран, притежава опит и е силно мотивиран за прилагане на иновативни подходи в своята работа“, категорична е Даниела Димитрова.

Девойките са на възраст от 13 до 18 години и са с девиантно поведение и противообществени прояви. Най-често са без семейства. Или пък, ако имат родители, те не упражняват пълноценна родителска грижа. Под влияние на неподходяща среда, липса на родителски контрол и загриженост тези девойки са отпаднали от образователната система. Някои от тях са употребявали наркотични и други вредни вещества, имали са криминогенни и неморални постъпки, което ги превръща в една от най-рисковите социални групи.

„В образователната институция те се реинтегрират към образователната система, получават психологическа подкрепа и се провежда активна корекционно-възпитателна работа. Единственият дефицит по време на престоя им е свързан с пряко общуване с естествена, позитивно настроена към тях обществена среда. Този проблем е решен с въвеждането на иновативен за страната подход при работата с подобни целеви групи – „Менторска подкрепа“, разказва психологът Димитрова.

Иновативният подход дава възможност за разширяване параметрите на корекционно-възпитателната работа с целевата група, приобщавайки усилията на специалисти в други обществени сфери и с други професии към извънкласни дейности за личностно развитие и надграждане на социални умения на доброволчески принцип.

В менторския екип, който работи с ученичките, има художник, музикант, хореограф, психолог, социален работник, мениджър, IT специалист и други. „За целта е разработена методология, съдържаща процедура за избор на ментори, за обучение и подготовка на менторския екип, за прилагане на менторската подкрепа и за измерване на въздействието. Подходът е изграден върху принципите и методите на резилианса (б.а. – способността на травмирания индивид да се развива и израства в много трудни условия, да започва отново и да се възстановява) и на позитивната психология.

Прилагането на „Менторство за приобщаване“ съдържа индивидуална и групова работа; образователни сесии, използващи методите на неформалното образование; творчески дейности в сферата на сценичните и художествено-приложните изкуства; организирани посещения на театрални спектакли, концерти и кинопрожекции; срещи с представители на различни публични институции и структури на местната власт; семейни ваканции. Всички тези дейности се организират и провеждат с прякото участие на менторите.

„През 2021 г. регулярно бяха правени срещи с менторите на територията на образователната институция. Темите, по които се работи, са свързани с превенция на употребата на наркотици и други вредни вещества; трафика на хора; ефективно общуване и преодоляване на конфликтни ситуации. Освен обучителни сесии, дискусии и беседи се провеждат и сесии по психодрама, творчески дейности и изяви, участия в конкурси и културни събития, които развиват личностния потенциал на ученичките, променят представите и нагласите им за пълноценен живот, разрушават унаследената обществена стигма за тях“, разказа Димитрова.

Чрез различни ролеви игри, ситуационни задачи и работа по групи децата участват в панелите „Ефективно общуване“, „Преодоляване на конфликти“, „Лидерство“, „Толерантност във взаимоотношенията“.

В процеса на прилагане на иновативния подход се провежда и изследване на въздействието, което е по специално разработена за целта методология. В резултат на приложения подход са установени ясно дефинирани промени в нагласите и поведението на ученичките. От училището твърдят, че са намалени драстично случаите на агресивно поведение, опитите за бягство, проявите на нетолерантност и неспазване на правилника за вътрешния ред. Проследявайки процеса на реинтегриране на ученичките, които в този период са прекратили престоя си във ВУИ, се наблюдава по-бърза и ефективна адаптация в обществена среда, категорични са от интерната.

„Подходът бе публично представен по време на регионална конференция, в която взеха участие председатели, секретари и обществени възпитатели на комисиите за борба с противообществените прояви на малолетни и непълнолетни към 11-те общини от област Плевен. Бе провокиран интерес за прилагане на подхода в работата на комисиите, както и на други институции и организации, работещи със и за целеви групи, сходни с целевата група на ВУИ „Христо Ботев“ – с. Подем“, обобщава Даниела Димитрова.

АБОНАМЕНТ 2022

Днес в броя
Европа се нуждае от повече жени в науката, посочва нов доклад на Еврокомисията
Акад. Николай Денков, министър на образованието и науката: Големите проблеми в, че сме банки в реакцията към проявите, които се случват около нас. Свидяване със и експлоатирането, експлоатирането, с това как ще се оценява добавената стойност
Изследователят Петър Стефанов, организатор на Експерименталната лаборатория по кардиология към БАН, разказва за тайните на сърцето, който е уникална природна лаборатория с оригинални подвижни капилети – пещерите
АЗ·БУКИ
НАЦИОНАЛЕН СЕДМИЧНИК ЗА ОБРАЗОВАНИЕ И НАУКА
Четете ни на: www.azbuki.bg www.azbuki.eu
Брой 48 (1558) 2 – 8 декември 2021 г. Година XXX. Под името „Аз-буки“ безплатната седмица от 10 април 1991 г. Цена 1,50 лв.
Талантливите деца от трета група на „Д“ „Пролет“ в Сибилъ, под ръководството на възпитателя Цветина Маринова, затанцуваха с танца всяката. „Децата на са изключително талантливи. С четвърта група подготвяме програма за Коледните празници. „Сцена“ ще бъде нашият битов кабинет“, разбра се на успешните на рецепта и на моментите от перчетата директорката Вилета Василева.
По-модерни и по-иновативни
Национални програми увеличават обхвата и финансирането си
Абонирайте се В РЕДАКЦИЯТА с отстъпка
3% от цената – при ТРИ и повече издания
5% от цената – при ПЕТ и повече издания
15% от цената – за ПЪЛЕН комплект от изданията
Контакти: София 1113, бул. „Цариградско шосе“ № 125, бл. 5, тел.: 02/425 0470; azbuki@mon.bg
www.azbuki.bg
www.azbuki.eu

Изданията на „Аз-буки“	Цена за година
Вестник „Аз-буки“	78 лв.
Научно списание „Български език и литература“	39 лв.
Научно списание „История“	39 лв.
Научно списание „Математика и информатика“	39 лв.
Научно списание „Педагогика“	87 лв.
Научно списание „Професионално образование“	50 лв.
Научно списание „Стратегии на образователната и научната политика“	53 лв.
Научно списание „Философия“	30 лв.
Научно списание „Обучение по природни науки и върхови технологии	53 лв.
Научно списание „Чуждоезиково обучение“	39 лв.

Китай стартира голям космически проект

Изследователи в Китай проучват възможността за сглобяване на огромен космически кораб в орбита около Земята, който да бъде с дължина над 1,5 км до няколко километра. Проектът е част от амбициите на страната да разшири изследването на Космоса, което включва множество мисии с екипаж, работещи в дългосрочен план.

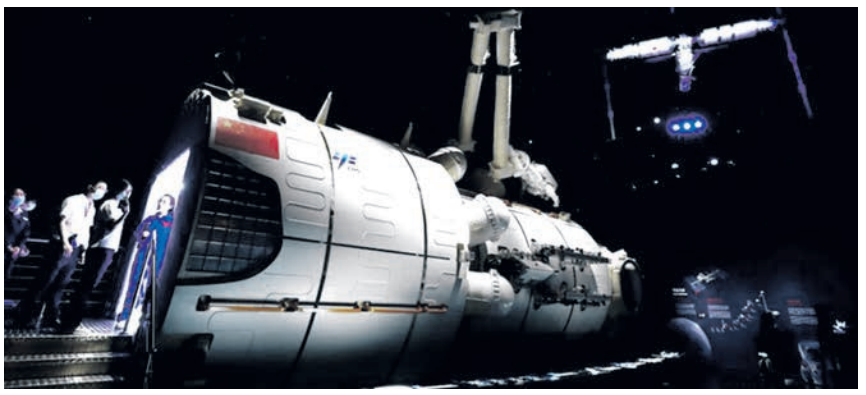

Китайският космически кораб ще бъде поне 10 пъти по-дълъг от Международната космическа станция, която в момента е най-големият космически кораб в Космоса. За сравнение, МКС е само 109 м в диаметър, струва 150 млрд. долара и отне 30 мисии в продължение на десетилетие за изграждане.

Очаква се реалното строителство да започне към 2030 г. и да продължи около 15 години. Предложението е от август и е препотвърдено през декември 2021 г.

Модулният космически кораб ще изисква много изстрелвания за доставка на материали и ще се сглобява в Космоса, тъй като той ще тежи твърде много, за да бъде изстрелян от Земята.

Експертите смятат, че въпреки редица технически и управленски предизвикателства космическият кораб може да има широко приложение, като например изграждането на космическа електроцентрала, позволяваща широкомащабно производство на енергия при всички атмосферни условия от Космоса до Земята чрез прехвърляне на слънчева енергия към електричество.

Високото пеене от Долен и Сатовча в списък на ЮНЕСКО

Високото пеене от селата Долен и Сатовча, Благоевградска област, е вписано в Представителния списък на ЮНЕСКО на елементите на нематериалното културно наследство на човечеството. Кандидатурата е подготвена от експертите от Института за етнология и фолклористика с Етнографски музей при БАН проф. д.изк. Лозанка Пейчева, доц. д-р Николай Вуков и гл.ас. д-р Лина Гергова.

Високото пеене, или пеенето на високо, е традиционно многогласно пеене, уникално за селата Долен и Сатовча. В миналото песните „на високо“ са били известни като летни песни, изпълнявани на открито от жените по време на полската им работа. Докато копаели или жънели, между другото пеене жените се извикват – от една нива една група „ика“, от друга нива друга група отвръща. Днес основните изпълнителки на високо са жените и момичетата от певческите групи в двете села, като традицията в с. Долен е силно застрашена и повлияна от обезлюдяването му.

Високото пеене се нарича от местните певици „пеене на високо“, „рукане“, „викане“, „икане“. Характерни са три типа многогласни песни – на ниско, на високо, комбинирани между ниско и високо. Комбинирането между ниско и високо многогласно пеене е четиригласно. То съчетава бурдониращa двугласна песен и песен на високо. На територията на България подобна особена комбинация между бурдонна полифония и афективни провиквания е уникално локално музикално явление. През 1988 г. певиците от Сатовча стават лауреати на престижната Хердерова награда.

Това е шестото вписване на България в Представителния списък след Бистришките баби (2008), Нестинарството (2009), Традицията на чипровското килимарство (2014), Народния празник Сурова в Перник (2015) и Първомартенските културни практики (2017).

„Развиват“ мумията на Аменхотеп

Перфектно опакованото мумифицирано тяло на египетския фараон Аменхотеп I е видяно за първи път, след като е било дигитално „разопаковано“ с високотехнологични скенери. Изследователите не са искали да развиват тялото на древния владетел поради красиво украсената му обвивка с цветни гирлянди и изящна реалистична вложка на лицева маска с цветни камъни. Затова използват триизмерно компютърно сканиране, за да изследват тялото му.

Под слоевете изследователите откриват неизвестни досега подробности за външния му вид и пищните, уникални бижута, с които е погребан.

Египтолозите научават от декодирани йероглифи, че мумията е била разопакована веднъж през XI век пр. н. е. – повече от четири века след първоначалната му мумификация. Те обаче вярват, че жреците, които го възстановяват и препогребват, са направили това не само за да поправят щетите, нанесени от обирджии на гробове, но и да добавят повторно кралското погребално оборудване за по-късните фараони.

Д-р Сахар Салим – професор по радиология в Медицинския факултет на Университета в Кайро, рентгенолог на проекта Egyptian Mummy и първи автор на изследването, публикувано в Frontiers in Medicine, казва, че Аменхотеп I е на около 35 години, когато умира. Той е висок приблизително 169 см и има добри зъби. В опаковките си носи 30 амулета и уникален златен пояс със златни мъниста.

Аменхотеп, чието име означава „Амон е доволен“, е управлявал приблизително от 1525 до 1504 г. пр. н. е.

Уважаеми читатели,
Поради големия интерес към в. „Аз-буки“ ви предоставяме възможност да закупите неговите броеве и от следните места:

СОФИЯ: Национален природонаучен музей, бул. „Цар Освободител“ 1 (понеделник – неделя от 10,00 до 18,00 ч.); подлез „Плиска“.
ПЛОВДИВ: Основно училище „Алеко Константинов“ (библиотеката), ул. „Божидар Здравков“ 3а, тел.: 032/62 56 73.

ISSN 0861-3990 02

Министерство
на образованието и науката

АЗ·БУКИ

Национално издателство
за образование и наука

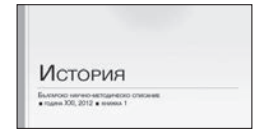

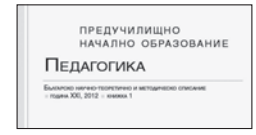

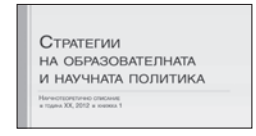

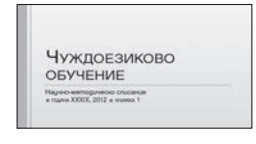

Избрано

от текстовете, публикувани в списанията
на Национално издателство

АЗ·БУКИ

www.azbuki.bg

2 13 – 19 януари 2022 г.

Ветрилото в метафоричните ръце на символизма

Откъс от „Стихосбирката „Истерични веери“ и предговорът на Теодор Чакърмов“

Д-р Олга Савеска
Белградски университет

Стихосбирката *Истерични веери* на ямболския поет Теодор Драганов е една от по-рядко коментираните български литературни прояви от двадесетте години на XX век, но тя заслужава по-изчерпателен анализ от страна на литературоведите, защото представлява единствено официално издание на краткотрайното прогресивно ямболско авангардно списание *Crescendo*, излизало през 1922 г. Списанието се застъпва за идеите и творчеството на едноименната група писатели, поети, художници, преводачи, както и на техните български и международни сътрудници и съмишленици. Освен материалите публикувани в него, стихосбирката на Теодор Драганов, рекламирана в *Crescendo*, е единственото литературно издание от периода, когато групата и списанието са активни, което може да свидетелства за поетиката и доминантната естетика сред поетите на *Crescendo*. Поезията на Теодор Драганов се публикува във всеки брой от списанието на ямболската група – както в последния брой на *Лебед,* така и във всички броеве на *Crescendo*, където поетът е един от тримата редактори. Другите двама са Кирил Кръстев, подписан на една картичка до Гео Милев като председател на групата, и великолепният художник Иван Милев. Чрез по-задълбочен анализ на стихосбирката *Истерични веери* може да се определят по-ясно специфичните особености, закономерности и същността на тогавашната художествена практика на ямболската група. Кирил Кръстев в манифестите си полага теоретичната основа на естетичните търсения на групата. Стихосбирката може да засвидетелства за това дали художествената практика следва, изпреварва или тепърва започва да догонва теорията, посочена в манифестите и критическия отдел на списанието.

В книгата *Истерични веери* фигурират двамата

Заглавието е на редакцията

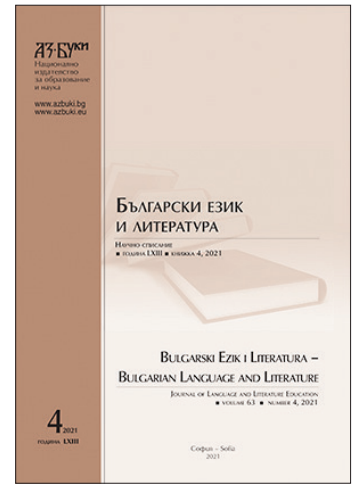

www.bel.azbuki.bg

Списанието се реферира и индексира в Web of Science

Главен редактор
Проф. д.п.н. Галя Христозова
E-mail: hristozova@bfu.bg

Редактор
Д-р Мая Падешка
0889 22 04 12

Тел.: 02/425 04 70
02/425 04 71

E-mail: bel@azbuki.bg

Съдържание на сп. „Български език и литература“, кн. 4/2021:

ЕЗИКОЗНАНИЕ

Рефлексивно-дативни конструкции с оптативно значение в българския език / *Галина Петрова*

Партиципиални и/или глаголни морфеми / *Десислава Димитрова*

ЛИТЕРАТУРОЗНАНИЕ

Структура на наратива в повестта на Павел Вежинов „Бариерата“ / *Инна Гажева*

Стихосбирката *Истерични вери* и предговорът на Теодор Чакърмов / *Олга Савеска*

МЕТОДИКА

Фолклорът в контекста на литературното обучение (според действащата учебна програма по литература за V клас) / *Венцислав Божинов*

Преподаването на манифеста / *Ирена Димова*

Филологическото познание и изборът на специалност сред ученици от средното училище (анкетно проучване) / *Елена Азманова-Рударска, Лъчезар Перчеклийски, Кристина Балтова-Иванова, Цветелина Митова*

БЪЛГАРСКИ ЕЗИК И ЛИТЕРАТУРА В НАЧАЛНОТО УЧИЛИЩЕ

Насърчаване на грамотността и четенето в началния етап на основната образователна степен / *Христина Гергова*

РЕЦЕНЗИИ И ИНФОРМАЦИЯ

Conference Report on the International Academic Conference Word and Ideologies, Plovdiv University, 20.05 – 21.05 2021 / *Vesela Ganeva, Iliya Tochev*

главни поети от ямболската група: Теодор Драганов, като автор на стихотворенията, и Теодор Чакърмов, като автор на предговора, който е предмет на това проучване. Теодор Драганов още със самото заглавие на стихосбирката изпраща недвусмислено послание към обществеността: в него той обявява война на тогава преобладаващата, „изтощена“ естетика на символизма, защото *Crescendo* и художниците около него откриват пътища към една нова естетика, ново изкуство, „нови хоризонти“. На естетично ниво поетът откъсва ветрилото от метафоричните ръце на символизма – то е един от елементите на предметния му свят, и го зарежда с насилствения емоционален заряд на поетиката на експресионизма, където писъците и хистерията често са централни мотиви, извикани на литературен план много по-рано от влиянието на готическата литература и творчеството на Едгар Алан По, а на изобразителен план от картините и графиките на Едвард Мунк.

Голяма част от тези влияния навлизат в България благодарение на Гео Милев. Той създава, превежда и публикува важни за световната литература произведения, неговите публикации покриват почти изцяло авангардната култура, той прави сказки из цяла България, преподавайки най-вече за експресионизма и новото изкуство, режисира, рисува, организира изложби и пр. Особено голям принос прави в областта на теорията на изкуството със своите манифести, статии и критически текстове. Той е представител и дистрибутор на важното авангардно списание *Дер Щурм*, към което е абониран Кирил Кръстев. Списание *Везни* вдъхновява Кирил Кръстев, Теодор Драганов и останалите членове на ямболската група да основат своето авангардно списание *Crescendo*. Материалите, публикувани във *Везни* и стихосбирката *Жестокият пръстен*, чието влияние е очевидно в *Истерични вери*, внасят „шок, стрес, преврат“ в естетическото им мислене (Krastev 1988, 35). Така групата от Ямбол за пръв път застава „фронтално с истинското модерно изкуство“, застъпвано най-вече в текстовете на Гео Милев, Чавдар Мутафов и Сирак Скитник, в преводните материали и в репродукциите на Мунк, Шагал, Кандински, Кокошка и други художници (Ibid.). Благодарение на международните културни и художествени контакти на Гео Милев, специално с немските експресионисти, руските авангардни художници и югославските зенитисти, дейността на Гео Милев се свързва не само с навлизането на модерното изкуство в България, а и с възможността българското модерно изкуство да присъства в международен контекст. Приятелството и сътрудничеството между Гео Милев и Любомир Мицич прави художника на *Crescendo,* Мирчо Качулев, един от тримата български художници, заедно със скулпторката Анна Балсамаджиева-Първис и художника Иван Бояджиев, участници в Първата *Зенитова* изложба на новото изкуство през 1924 г. В Белград техните произведения са показани заедно с картини на Робер Делоне, Албер Глез, Ласло Мохоли Наги, Александър Архипенко, Василий Кандински, Ел Лисицки и др. Казаното досега в общи черти представлява културно-художествения контекст, в който се появяват стихосбирката *Истерични вери* и нейният предговор.

На теоретичен план предговорът представлява перитекст, който опосредства книгата за читателя. Той е лиминално устройство в паратекстуалната рам-

ка на печатния текст – „праг“, на който читателят взема решение дали ще „влезе“ в текста или ще се откаже от интеракцията си с него. Предговорът е не само трансцендентна категория, а и „привилегировано място на прагматика и стратегия, на въздействие върху публиката“, което е „в службата на по-добрата рецепция на текста и неговия по-адекватен прочит“ (Genette 1997, 2). Това е само една от задачите, които Чакърмов предприема в своя текст, но въпросният предговор изпълнява и други функции. Какви са те се определя спрямо вида на предговора. В случая, говорим за алографски паратекст, тоест за предговор, който не е написан от автора на художествения текст, а от друг автор. В настоящия текст се разглеждат онези особености, които определят статуса на паратекстуалното съобщение. Особено внимание се отделя на функционалните му характеристики, тоест кои функции перитекстът цели да изпълни, както и на прагматичните, тоест определянето на адресата и анализ на комуникацията, която се осъществява между изпращач – адресат.

Предговорът на *Истерични веери* притежава две основни функционални характеристики. На първо място, в него Чакърмов аргументира по-широка кауза от самия литературен жанр и дава оценка за състоянието на изкуството. Той не само формира рамка за основния текст, а същевременно насочва вниманието на читателя към „нови хоризонти“ в изкуството и го убеждава в необходимостта от нова естетика и нов стил. Новото, оригинално творчество се постига чрез „вътрешния израз – уловен, превъплотен от умела ръка“. Тук се проявява една от основните функции на този предговор: излизайки извън сферата на поезията и на конкретното произведение, текстът на Чакърмов говори за взаимоотношението между живота и изкуството, и поема функцията на авангарден манифест. Предговорът съвсем „съзнателно“ изпълнява тази функция на манифест, който прокламира изкуството на експресионизма, но съдържа и някои елементи, присъщи на поетиката на дадаизма.

Според френския литературен теоретик Жерар Женет „критическото и теоретичното измерение на алографския предговор ясно го насочва към границата, която разделя (или по-скоро към липсата на граница, която да не разделя рязко) паратекст от метатекст и, по-конкретно, предговор от критическо есе“ (1997, 270). Такъв е случаят и с предговора на *Истерични веери*, в който такава граница едва ли може да се определи, защото функциите му постоянно се преплитат. Теодор Чакърмов дава информация на читателя за контекста, в който се появява стихосбирката, и демонстрира манифестно прокламираната нова естетика. Цитирайки някои от стиховете на Теодор Драганов, Чакърмов обосновава какво и кои обстоятелства ги извикват към живот и дава собствена оценка за тях. Метафоричността и субективността на дадения в предговора анализ са особеностите, които го доближават до жанра на есето. По този начин Чакърмов в текста си осъществява и една от най-важните функции на предговорите – интерпретацията.

Прагматичните характеристики на предговора откриват намеренията както на автора на стихосбирката, така и на автора на предговора. Чакърмов стратегически и провокативно, атакувайки някои от проявите на епигонство и морално лицемерие, показва как трябва да се чете и възприеме основния текст на стихосбирката, тоест извършва влияние върху читателя и му предоставя нужната информация за правилен прочит на произведението. Също така, той използва предговора внимателно, стратегически, за да определи коя или по-скоро каква е „подходящата“ публика за стихотворенията на Теодор Драганов.

Теодор Чакърмов първо пише за еволюцията на изкуството, чийто път е визуализиран като движение на „конусовидни спирали“. Още в първото изречение авторът на перитекста се възползва от възможността да изпълни по-всеобхватна мисия от онова, което обикновено се очаква от един предговор. Той решава да излезе от рамките на дискурса за поетическото изкуство и да говори за изкуството и за живота, като цяло. Движението на „конусовидната спирала“ е нагоре, към „върха“, а „последните стъпки при всеки връх“ са „шеметни“. Това може да накара онези, които не разбират движенията на епохата, да сметнат, че достигането на върха напомня на или подразбира някакъв вид „падение“. Чакърмов веднага прави опит да разувери читателя и да му покаже, че на върха, вместо падение, се появяват „нови хоризонти“. Метафоричността, провокативният тон и акцентирането върху „новото“ (нови хоризонти, ново време, ново изкуство, нов стил, нов човек, нов дух и т.н.) са някои най-често срещаните особености на авангардните манифести.

Вече споменахме, че в предговора се прокламират естетиката и поетиката на експресионизма. Въпреки факта, че това не е казано експлицитно, съвкупността от предоставената ни информация съдържа почти всички специфични черти на изкуството и естетиката на експресионизма. Теодор Чакърмов, на първо място, коментира неговата антимиметичност и прокламира, че „външният израз е заблуда – без вниманието на импулса“. Експресионистите, както и авангардистите, като цяло, са против академичното изкуство – вместо точна репродукция на реалността или на природата, те предпочитат антимиметично изкуство и абсолютна творческа свобода. В своите произведения създават един нов, автономичен свят, в който интуитивно и „импулсивно“ изливат художественото си съзнание. За експресионистите художественото произведение не подражава на природата, защото стои наравно с

нея. Смисълът на творбата не е да възпроизвежда, а да се доближи до самата същност на нещата, до „скритото лице на нещата“. За Василий Кандински формата на произведението е определена от принципа на „вътрешната си необходимост“, което според него е единственият непроменяем закон в изкуството (2003). Гео Милев прокламира сходна идея през 1920 г. в манифеста си *Небето*, публикуван във *Везни*: „Аз хвърля Света в Безвъздушното небе; във Вечността“, където изчезва „всичко реално“, за да „остане душата на предмета, предметът одухотворен“. Според Гео Милев, когато изкуството е творение на духа, то престава да бъде „реална форма, реален образ“ и се превръща в „художествена форма, символ“. И Теодор Чакърмов акцентира върху значителността на символите, но преди да отдели внимание на смисъла на тяхното разкриване, той, както е типично за манифестите, контекстуализира съвременното изкуство чрез опозициите „днес/сега:някога“ и „старо изкуство:ново изкуство“ и определя неговите естетика и цели. На това място поетът пише за тенденцията към примитива в изкуството, която в голяма степен присъства в експресионизма. Според Теодор Чакърмов „днес живеем живота на древността“, което включва „стремеж към опростяването в изкуството“. Целта на този стремеж е „разкриването на всеки символ, който срещаме по своя път“. Онези, които разкриват „нашия живот“ са „смели духове“, а животът е нещо, което човек носи като „*спяща култура*“. Първите идеи, изразени в предговора, са силно заредени с някои от естетичните и философски елементи на експресионизма, които би трябвало да се разгледат по-внимателно. „Животът на древността“ е свързан с древното изкуство и изкуството на примитива, които от началото на XX век вдъхновяват модерните художници да „забравят“ всичко, което са научили, за да развиват принципите на свободното творчество чрез интуитивна „игра“ с художествените материал и форма, както и чрез своеобразен синтез на изкуствата. За същата кауза се застъпва и Кирил Кръстев, когато в дадаистичния манифест *Неблагодарност* възкликва, че поезията е игра.

В експресионизма примитивът е издигнат до нивото на култ. Гео Милев, почитател на древното, примитивното, африканското и азиатското изкуство, за което свидетелстват многобройни репродукции и статии в списание и алманах *Везни*, по сведения на Кирил Кръстев, говори за „здрав и първичен народ“, „мечтае и ратува за една сурова, мъжествена естетика и литература“ и възнамерява да основе „школа на ‚варваризъм в изкуството‘“ (Krastev 1988, 86), автентичен български вариант на модерното изкуство. Подобна идея за варваризъм в изкуството, придружена от антиевропейски тенденции, се появява и на регионален план – в Югославия. Любомир Мицич, поет и редактор на списание *Зенит*, както и един от важните сътрудници и съмишленици на Гео Милев, провъзгласява в *Манифест на зенитизма*:

„Затвори врати, Западна – Северна – Централна Европо –
И д в а т В а р в а р и т е!
Затвори, затвори, но
ние пак ще влезем.
Ние сме деца на пожар и огън – ние носим душата на Ч о в е к а.“

На ужасите и травмата на войната художниците се съпротивляват със силен дух и с война за нова естетика, хуманизъм, свободно и автентично изкуство. Метафоричният образ Варваро-гений, създаден от Мицич, в себе си носи потенциал да възстанови „болната“ Европа със здравата сила на балканския си характер (дух) и с автентично и свободно творчество.

Пълния текст четете в „Български език и литература“, кн. 4, 2021 г.

Изменчивостта като метафора на модерността

www.pedagogy.azbuki.bg

Списанието се реферира и индексира в Web of Science

Главен редактор
Проф. д-р Галин Цоков
E-mail: galin.tcokov@pfpn.bg

Редактор
Любомира Христова
0889 22 12 15
Тел.: 02/425 04 70
02/425 04 71
E-mail: pedagogy@azbuki.bg

Откъс от „Интернет на нещата (Internet of Things) в сферата на образованието“

Наталия Витанова
Шуменски университет „Епископ Константин Преславски“

В постмодерното общество човек престава да бъде просто потребител на виртуално пространство или специалист, който го поддържа. Все по-близката връзка на реалността и виртуалността до голяма степен дава на съвременния свят такива атрибути като хетерогенност, сложност, пластичност, неяснота, мобилност, бързина, парадокс и несигурност, които заменят баланса и стабилността. Тяхната съвкупност е забелязана в началото на ново хилядолетие от полския социолог ***Zygmunt Bauman***, който определя съвременното общество с метафората „флуидна/течна/изменчива модерност“ (Bauman 2008). Като метафора на настоящата фаза на модерността, „изменчивостта“ прави очевидни крехкостта и чупливостта, които са ad-hoc модалности на човешките връзки. Това, което е наистина нова характеристика на социалния свят и го прави чувствителен към названието „изменчива“ за настоящия вид модерност, противопоставена на другите по-ранни форми на модерния свят, е постоянната и непоправима течливост на нещата, които модерността в първоначалния си вид е подчинила. Течливост в противовес на втвърденост и устойчивост: на човешките позиции в социалния свят и на междучовешките връзки – и особено на последните, тъй като тяхната изменчивост обуславя (макар и сама по себе си да не определя) флуидността на първите (Bauman 2000).

Образованието е на прага на трансформативна (но вълнуваща) промяна. През следващото десетилетие преподаването и ученето ще претърпят фундаментална промяна, а образователните институции – училища, университети, колежи, ще трябва да отговорят на глобалните, социалните, политическите, технологичните и научно-изследователските тенденции. Образованието е изправено пред двойственост на промяната – концептуална и технологична. Мащабни преходи, такива каквито са при демократичните революции в Европа в края на

Заглавието е на редакцията

Съдържание на сп. „Педагогика“, кн. 5/2021:

ИЗСЛЕДОВАТЕЛСКИ ПРОНИКНОВЕНИЯ

Специфична натовареност на преподавателите в дистанционна форма на обучение – същност и модели за отчитане в някои български университети / *Стоянка Лазарова, Лъчезар Лазаров*

Интернет на нещата (internet of things) в сферата на образованието / *Наталия Витанова*

Сравнителен анализ на основните учебни дейности в различните степени на математическото образование / *Янка Стоименова*

Стратегията „Учене през целия живот“ в утвърждаване на стандартите за подготовка на морски кадри / *Благовест Белев*

Образователна подкрепа на деца в резидентна грижа в условията на електронно обучение / *Юлиана Ковачка*

SWOT Analysis as a Research Method in Pedagogy / *Delyan Penchev*

ИСТОРИЯ НА БЪЛГАРСКОТО ОБРАЗОВАНИЕ

Фидана Даскалова за педагогиката / *Маргарита Колева, Йордан Колев*

ЧУЖДЕСТРАННИ ИЗСЛЕДВАНИЯ

The Problem of Multicultural Component of Language Education / *Anzhelina Koriakina*

ДОКТОРАНСКИ ИЗСЛЕДВАНИЯ

Роля на училището за формиране на гражданско общество през призмата на отношението и нагласите на най-младите пълнолетни българи към изучаване на прехода към демокрация / *Анна Върбанова*

КНИЖНИНА

Военноморското образование – един различен поглед / *Марина Пиронкова*

СЪБИТИЯ

Хибридното училище на бъдещето (Национална научно-практическа конференция, посветена на 30-годишнината на Втора АЕГ „Томас Джеферсън“) / *Галин Цоков*

XVIII век (концептуално) и индустриалната революция в края на XVIII и началото на XIX век (технологична), трансформират големите институции на обществото. Днес двойствеността на концептуалното (нови модели на образование, усъвършенстване на теорията за социалното обучение) и технологичните (електронно обучение, мобилни устройства, учебни мрежи) революции предлагат перспектива за трансформативна промяна в процеса на обучение.

Според Томас Фрийдман човечеството навлиза в етап, „когато почти всичко ще се дигитализира, виртуализира и автоматизира. Производителността на онези страни, компании и индивиди, които успеят да внедрят новите технологии, ще достигне зашеметяващи мащаби. Навлизаме във фаза, в която все повече хора ще имат достъп до тези технологии – като иноватори, ползватели и уви, като терористи. Казвате, че искате революция. Е, на път е да избухне истинска информационна революция. Аз наричам тази фаза Глобализация 3.0 – пише Томас Фрийдман, – (...) новата ера на глобализация ще демонстрира такава разлика по степен, че с течение на времето тя ще започне да се разглежда като разлика по естество. Ето защо твърдя, че от кръгъл светът става плосък. Накъдето и да се обърнете, йерархиите се натъкват на предизвикателства отдолу или се преобразуват от пирамидални в по-хоризонтални и по-склонни на сътрудничество структури“ (Friydman 2005, 60). Според Фрийдман всичко започва още през 1492 година с Христофор Колумб, това е Глобализация 1.0 – времето на откриване на нови земи и началото на търговията с Новия свят. Това стеснява света от голям на среден. Глобализация 2.0 започва през 1800 година и продължава до 2000 година. Свързва се с господството на мултинационалните компании. Тя стеснява света от среден в малък. Глобализация 3.0 прави света миниатюрен, а движещата ѝ сила са индивидите (Friydman 2005, 13 – 23). Технологиите позволяват достъп до огромно дигитално съдържание, неограничени контакти между хората, конкуренция, всеки може да прави достъпно до останалите хора свое собствено съдържание – от свободен софтуер до собствен блог. В плоския свят за секунди може да се намери всякаква информация, човек може да се свърже с хора от различни континенти, намиращи се на хиляди километри един от друг, може да работи за работодател отвъд Океана или да работи вкъщи вместо в офис.

Извън посочените от Т. Фрийдман фази на глобализация е „Глобализация 4.0“, която се оформя сега. „Глобализация 4.0“ е феномен, движен от технологиите и движението на идеи, хора и стоки. Някои процеси, като Brexit, поверителност и сигурност на данните, многоскоростна европейска интеграция, влияние на автоматизацията за бъдещето на труда и икономическото развитие и др., са аргумент в полза на факта, че човечеството навлиза в нова ера, в която много от предположенията за предходни периоди вече няма да са валидни. „Хората са изправени пред избор между свободната търговия и протекционизъм, технологии и работни места, имиграция и национална идентичност или икономически растеж и социална справедливост. Полемиката, свързана с тези дихотомии, е илюстрация на недостатъчната подготовка за глобализация 4.0“.

В еволюционното си развитие човешката цивилизация преминава през различни етапи, всеки от които

се откроява със своята динамика и специфични характеристики. „Поради многообразието и сложността на настъпващите промени, трудно могат да бъдат фиксирани строги хронологически граници за отделните периоди. (…) С известни варианти във времевото деление, изследователите на социалните промени посочват няколко съществени етапа в глобалното развитие на човечеството, а именно аграрно общество (предмодернизъм), индустриално общество (модернизъм), информационно общество (постмодернизъм), време на четвъртата индустриална революция“[1)].

Човечеството преживява няколко индустриални революции. ***Първата индустриална революция*** започва в средата на XVIII век. Тя осъществява преход от аграрната икономика към индустриалното производство. Започва масовото използване на машинно оборудване, което води до повишаване на производителността на труда, приток на големи групи хора, търсещи своето препитание в градовете, увеличаване на икономическия ръст.

Втората индустриална революция датира от втората половина на XIX и началото на XX век. Тя започва с внедряването на първия технологичен процес (Бесемеровия процес) за масово производство на евтина стомана (Hull 1999). За този период е характерно широкото разпространение на конвейерните линии и навлизането на масовото производство. Свързва се с петрола, електричеството, автомобилите, телефона, радиото, телевизора, телеграфа.

Третата (информационна, цифрова) революция започва през 50-те години на XX век. Основният източник на всички протичащи промени са новите информационни технологии. „Трансформациите се отличават с особена динамика и сложност. Достижения на новата епоха са компютрите, глобалната мрежа Интернет, плазмените екрани, HD телевизията, безжичните телефони, смартфоните, таблетите, индустриалните роботи и др.“[1)]. В инфраструктурата на третата индустриална революция енергията е комбинация от възобновяеми източници и интелигентни мрежи (smart grids). С бурното развитието на технологиите „радикално се изменят възможностите за комуникация и общуване в човешката цивилизация“ (Semerdzhiev 2007, 145). Отпадат редица пространствени и времеви ограничения.

Човечеството е на прага на ***четвърта индустриална революция.*** „Четвъртата индустриална революция надгражда върху основите на цифровата революция и съчетава множество технологии, които водят до безпрецедентни промени в икономиката, обществото и отделния индивид. (…) тя „променя не само „какво“ правим и „как го правим“, но също и „кой“ сме ние всъщност. (…) Колкото повече мислим за това как да „впрегнем“ технологичната революция в наша полза, толкова повече ще се вглеждаме в самите себе си и в социалните модели, които технологиите въплъщават и чието съществуване правят възможно. А също така и толкова повече ще имаме възможност да оформим революцията така, че да подобрим състоянието на света“ (Shvab 2016). Четвъртата индустриална революция ще се детерминира от достиженията в областта на роботизацията и изкуствения интелект. Изкуственият интелект (Artificial Intelligence – AI) е навсякъде – от самоуправляващи се автомобили и безпилотни летателни апарати (дронове) до виртуални асистенти и софтуер за езиков превод. Всичко това променя живота на хората. Изкуственият интелект постига впечатляващ напредък, задвижван от растящите с все по-бързи темпове увеличения в изчислителната мощ и наличието на огромни количества данни – като се започне от софтуера, използван за откриване на нови лекарства, и се стигне до алгоритми, които прогнозират културните интереси. Много от тези алгоритми се учат чрез „трохичките“ по пътеките от данни, които остават в цифровия свят. Това води до нови видове „машинно учене“ и автоматизирани открития, които правят възможно „интелигентните“ роботи и компютрите да се програмират сами, и намират оптимални решения на базата на основните данни (Shvab 2016). Характерен тренд е навлизането на облачно базираните технологии (Cloud Computing), киберфизичните системи, компютърните мрежи, притежаващи електронни устройства за взаимодействие помежду си и с външната среда (The Internet of Things). Модулно структурирани киберфизични системи следят процеси, създават виртуални копия на физическия свят, комуникират и сътрудничат помежду си и с хората в реално време. Новите технологични достижения са автономните превозни средства, 3D печатът, нанотехнологиите, биотехнологиите, квантовите компютри и т.н.

Четвъртата индустриална революция постепенно оформя свят, който е по-прозрачен, ефективен и независим. Интернет на нещата, заедно с големите данни, изкуствения интелект и Blockchain ще оформят фундаментално бъдещето. „Испанският изследовател А. Ортега нарича настъпващия период на глобализация „технологизация“. Иновативността/иновациите и супертехнологиите се превръщат в основни характеристики на глобализацията 4.0 (Efremov, Vladimirova 2019, 34). Предполага се, че съвременните държави и бизнес общността ще преминат от концепцията за „производство и потребление“ (квинтесенцията на глобализация 3.0) към концепцията за „споделяне и грижа“, която трябва да се превърне в идеологическо ядро на глобализацията 4.0 (Schwab 2018). Глобализацията е обективен феномен

на модерността, който може да се забави с помощта на икономическа политика, но не може да бъде спрян или „отменен“, защото технологичният напредък е безпрецедентен.

По аналогия с фазите на глобализацията образованието от ерата на аграрното общество е наречено образование 1.0, на индустриалното общество – образование 2.0, на глобализацията – образование 3.0, на иновациите – образование 4.0 (Harkins 2008).

Образование 1.0 отговаря на потребностите на земеделското общество – учителят преподава знания на ученика; основен метод – обяснението.

Образование 2.0 отговоря на изискванията на индустриалното общество – детето трябва да учи, но не да бъде креативно; ученето е фокусирано върху изучаване на технологията с цел да бъде използвана като инструмент в работата (Puncreobutr 2016, 93). *Y. Pooworawan* сравнява образованието в тази епоха с масовото производство. Според него образователната институция е като промишлено предприятие, ученикът е като продукт, учебната програма е като спецификация на продукта, изпитът е като контрол на качеството, дипломата е като гаранционна карта, а образователната институция е като марка на продукта (Pooworawan 2015).

Образованието 3.0 отговоря на потребностите на „технологичното общество“. Образованието в тази епоха използва технологии за обучение, цифрови медии и социални медии. Фокусира се върху интерактивното обучение, което дава възможност на учениците да генерират знания, а не просто да ги консумират (Harkins 2008).

Образованието 4.0 отговаря на нуждите на обществото в „иновативната ера“. Свързва се с паралелизма, конективизма (Goldie 2016) и визуализацията. Обучението трябва да съдейства за развитие на способностите на ученика да прилага новите технологии; за ученика е важно не само да може да чете и пише, а и да усвоява знания и умения през целия живот (Sinlarat 2016). Образование 4.0 трябва да формира умения, които са свързани с лидерството, колаборациите, дигиталната грамотност, ефективната комуникация, емоционалната интелигентност, предприемачеството, глобалното гражданство, решаването на проблеми и работа в екип, критичното мислене, креативността и иновациите, междукултурното разбиране, уменията за учене през целия живот.

Скоростта, с която се извършват промените, е безпрецедентна. Предстоят коренни трансформации на цели системи в производството, мениджмънта, начина на управление, образованието. Все още не ясно как ще се разгърнат тези промени, но може да се прогнозира, че те ще засегнат както всеки отделен човек, така и обществото, като цяло.

Пълния текст четете в „Педагогика“, кн. 5, 2021 г.

Спортът за неутрализиране на негативни социални ефекти

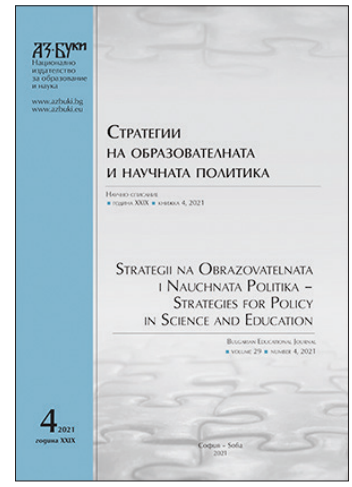

www.strategies.azbuki.bg

Списанието се реферира и индексира в Web of Science; The Philosopher's Index

Главен редактор
Чл.-кор. проф. д.т.н.
Христо Белоев
E-mail: hbeloev@uni-ruse.bg

Редактор
Д-р Албена Симова
0889 88 21 83

Тел.: 02/425 04 70
02/425 04 71

E-mail: strategies@azbuki.bg

Откъс от „The Place and the Role of Sport in the War-torn Society of Afghanistan"

Ivanka Martinova
CPE "Terra" at Inovationtech Ltd.

Muammer Aydin
National Sports Academy "Vassil Levski"

Introduction

Western sports (tennis and golf) get popular in Afghanistan in the XX century during the reign of Amir Habibullah (Qazi Abdullah 2018). In 1922 is established the first Afghan football club and a year later was built the first stadium in Kabul – Ghazi Stadium. During the Taliban regime (1996 – 2001), the sport is very limited and no action is taken to develop or stimulate it. In this period, in which the laws of sharia are strictly applied, women are absolutely forbidden to attend major events, to leave their homes unaccompanied, and their sports participation is strictly prohibited (Afghan women break new ground through sport 2013). Some of the very few sports that are tolerated during the regime are football and cricket (Toohey and Taylor 2006) but even this only entertainment for society was often preceded by horror. As a general practice, an hour before a sporting event the spectators were invited to the stadium to watch live the executions carried out as a punishment for non-compliance with the rules of the regime. Only after that, the sports matches can begin. (Giulianotti and Armstrong 2011; Kabul Moncho Torres 2019).

What is impressive about the case of Afghanistan is that despite all the repressions during the regime, the lack of sports infrastructure, and the limitations in terms of sports organization and administration, the Afghan athletes demonstrate amazing success in various sports. One of them is cricket which became more popular in 2002 when the Afghan refugees in Pakistan returned to their country (*Afghanistan Sports and Traditional Games*, no date). In November 2007, Afghanistan and Oman hosted together the Asian Cricket Council Cup, an event in which 10 Asian

Заглавието е на редакцията

Съдържание на сп. „Стратегии на образователната и научната политика", кн. 4/2021:

ОБРАЗОВАНИЕ ЗА УСТОЙЧИВО РАЗВИТИЕ

Клъстерни перспективи за конкурентоспособност на висшите училища / *Гергана Димитрова*

Ниво на иновационна способност на организациите от сектор ИКТ съобразно участието им в индустриални клъстери / *Иван Ангелов*

РЕЗУЛТАТИ ОТ НАУЧНИ ИЗСЛЕДВАНИЯ

Приложение на изследователския подход за развитие на научна грамотност при изучаване химичните процеси в обучението по химия и опазване на околната среда – X клас / *Йорданка Стефанова*

ОБРАЗОВАНИЕТО В ИНФОРМАЦИОННОТО ОБЩЕСТВО

The Management of Teaching in Online and Blended Learning Applied in the Project "Modern Competences of Academic Teachers – the Key to Modern Higher Education Institutions" – Acronym MOCAT / *Roxana Stefanescu, Mariana Iatagan, Cristian Uta*

ИНТЕРКУЛТУРНО ОБРАЗОВАНИЕ

Premises for a Multicultural Approach to Education / *Anzhelina Koriakina, Lyudmila Amanbaeva*

НАУЧНИ ИЗСЛЕДВАНИЯ И ПАРАДИГМИ

Позитивна психология: проблемни области и формиране на личността / *Стоил Мавродиев, Любомира Димитрова*

РЕЦЕНЗИИ И АНОТАЦИИ

Книга за историята на българското висше инженерно образование / *Мануш Христов*

countries took part, among which Afghanistan, won the elite trophy. In 2008, Afghanistan took part in the World Cricket League. In 2009 the national team played in the ICC World Cup qualification and for the first time got qualified in the first division in 2010 at the 20 ICC World Championships. (Live Cricket Scores & News – ICC T20 World Cup 2020 n.d.). In May 2017, the International Cricket Council awarded status A to the one-day regional competition Ghazi Amanullah Khan, the 4-day competition Ahmad Shah Abdali, and the Twenty20 Shpageeza Cricket League, which made possible for the Cricket Board of the country to announce in 2018 the first Afghan Premier League (an annual T20 domestic league). Currently, there are 320 registered cricket clubs.

The 2008 Summer Olympics were a special event for the country when Afghanistan won its first Olympic medal. The pride of the bronze was brought by the national taekwondo athlete Nohullah Nikpai who re-confirmed the success with the bronze medal at the 2012 Olympics. Since this success, this martial art became extremely popular in the country. Another martial art which becomes well spread and practiced in the country is Muay Thai. At the Asian Open Muay Thai Championship in Tashkent in 2010, Afghanistan was represented by 16 athletes and ended with one gold and eight bronze medals.

The modern success story of Afghan football began with the SAFF Championship in 2011 when Afghanistan marked its first international victory over Nepal. In the same year, the national team won the FIFA Fair Play Award. In 2013, the country won the football championship of the South Asian Football Federation.

Another well-established sport discipline in Afghanistan is bodybuilding which seems to be also tolerated during the years of the Taliban regime (Bodybuilding: The pursuit of beauty in war-torn Kabul, 2018). In 2017, Afghans won gold, silver, and bronze medals at the World Bodybuilding Championships, where Ahmad Yassin glorified his country, winning the title "Mr. Universe" (World Bodybuilding and Physique Sports Federation 2019). In 2018, Yasin Salik Qaderi managed to win a gold medal at the Global Classic bodybuilding competition in Macau, China (Afghanistan's Yasin Qaderi wins Gold Medal in Macau bodybuilding competition 2018). Afghan athletes also managed to win 6 gold, two silver, and three bronze medals at the 12th Bodybuilding Championship of South Asia in 2019 in Nepal (Afghan Bodybuilders Win South Asian Bodybuilding Title 2019).

What makes these and many more success stories like them so impressive is that their cradle is far from what the textbooks say it should be. The phoenix of the Afghan international sport success rises from the ashes of the Taliban regime and its severe restrictions on sports and sports participation; of the long years of still ongoing war conflict, hostilities, serious security threats, lack of sports experts, coaches, and appropriate conditions. At first sight, putting emphasis on sports development in a time of living physical threat and many unsolved economical and social problems might seem like an immature idea. A deeper look into the topic shows us that namely, the success of the elite sport is what has the real potential to promote the social reconstruction process of the war-torn society, solving issues connected to the harmful socio-psychological effects of war such as national identity.

Aim

The present article aims to study the contemporary sport's success in Afghanistan and to examine their social importance on the local society in the process of peacebuilding.

Methodology

To satisfy the need for up-to-date information about the present condition of the research problem we conduct a semi-structured interview (Adams 2015) with specialists who are considered to have a professional look at the development of the Afghan sport.

For the present study were interviewed:

1. **Dr. Mohammad Yonus Popalzay** – General Secretary of the National Olympic Committee of Afghanistan.
2. **Mr. Sayed Sharaf Amiri** – General Secretary of the University Sports Federation of Afghanistan (UFSA).

The questions of the interview are developed based on the results of a larger literature review. The respondents are asked several questions which aim to examine: personal observations on the effects of war on the Afghan society; the place and the effects of the sport in the Afghan society; the media coverage of the sports events; personal observations on the way the national sport's success affects the sport participation of the population.

The interviews were conducted in the beginning and middle of 2019. With the permission of the interviewees, the interviews were recorded. Both interviews were conducted independently, orally, in English.

After each interview, the recordings were transferred into text format. The answers to the questions were coded by keywords. Particular attention was paid to words and expressions that were: repeated by the respondent, words, and expressions that the interviewee himself mentioned as "particularly important fact", as well as words and expressions that were used in both interviews.

In the analysis, the interviews were compared to be identified: common points of view of the two independent interviewees; points of supplementing the information; points of contradiction; new information, which so far has not been found in the theoretical study but is important from an analytical point of view to explain the observed phenomena.

Results and discussion

War conflicts can create severe long-term damage to the mental health of both soldiers and civil population. Apart from the special mental training that the professional soldiers receive, a study of Iancheva, Domuschieva-Rogleva and Kuleva (2018) reveals that for professional military personnel served in Afghanistan there are found specific coping strategies as well as personal peculiarities connected to sensation seeking, impulsivity and other personal traits. The special military preparation and the specific personal traits are the reason why we suppose that the effects of war conflicts on soldiers and civil society would be different and thus for the present article are examined only the effects on the Afghan society without particular focus on the military personnel. The most common effects of war on civil society are connected to fear, post-traumatic stress, desire for revenge, identity restructuring, anxiety, hatred, feelings of betrayal, ethnic prejudice, etc.(McAfee 1997; Centers for Disease Control and Prevention 1999; Woodside, Santa Barbara, and Benner 1999; Kaminer *et al.* 2001; Summerfield 2002; Turton 2002; Cardozo *et al.* 2004; Kashdan, Morina and Priebe 2009). To confirm whether these effects can also be found in Afghan society, we are asking about the observed effects of the war on the people of Afghanistan.

Given the specifics of the topic and the risk of losing some of the interviewees' messages in the analysis, we try to keep as much as possible relevant text of the answers. Repetitive, different, complementary, or contradictory statements will be bolded in the original text and analyzed after it.

Table 1. Interview: the effects of war on the Afghan society

Dr. Mohammad Yunus Popalzay (NOC)	Mr. Sayed Saraf Amiri (USFA)
Uncertainty is of kinds of insecurity observed - **physical** and **mental**. The mental leads to **distancing people**, **reducing their sociability** to protect themselves, **lack of trust, anger, hatred**. They **do not feel protected when they are together**, they feel safe when they are at **distance from each other**. One of the biggest effects is regarding trust. SO they do not trust each other. Distance between people is one of the most serious effects of war, **human rights are violated and they do not believe in the state and its institutions**. People become **more egocentric** and in their quest to protect themselves, they less and less strive for the good of the other - **reduced sense of humanity and friendship**.	At a recent wedding, there was an explosion that killed seven members of a family. Such events **discourage people from gathering or meeting, going out, or surrounding themselves with their families**. This is a common feeling in Afghanistan. We are **afraid** to go out, we are **afraid** to attend events where a lot of people gather. We are **afraid** to go out during the holidays and spend our free time in public places… 3 months ago we had to travel to Italy because of our work on university sports. On the same day, there was an explosion in the NOC building and some of our colleagues were injured and some died. Such things have a negative effect on our society.

Both interviews confirm the common feeling of fear as an effect of insecurity. This insecurity and the continuous attacks distance the people and discourage them to take part in any public events. The answer of Dr. Popalzay confirms the effects of war reported in other studies, namely anger, hatred, mistrust which demonstrates how the social and mental health of the Afghan population is negatively affected by the armed conflicts. From the answers to this first question, we can identify one of the key aspects on which the respective authorities should take measures if they want to foster mass sports participation –good physical security.

But if the mass events recall unpleasant feelings, then it is interesting to understand what is the present place of sport in Afghan society.

Table 2. Interview: the place of sport in the Afghan society and the effects of the sport on it

Dr. Mohammad Yunus Popalzay (NOC)	Mr. Sayed Saraf Amiri (USFA)
Sport is the only factor that unites people and makes them **feel happy**. Examples are the successes in football, volleyball, cricket, taekwondo. **Sport creates role models for the young people**. For example, Rohullah Nikpai was a man who was completely unknown to anyone, but when the Olympic Committee supported him and gave him the opportunity to compete internationally, he is now an adviser on the sports issues to Afghanistan's second vice president. We believe that **sport is a powerful tool that can change people's thinking and unite them, building positivity, friendship**.	Today the sport in Afghanistan is developing very fast and I can confirm **the enthusiasm of the Afghan youth to play sport**. This is observed especially for individual sports. **We do not have a choice.** Regardless of the fact whether there is an explosion, a war, or a Taliban attack, **we have to continue**. Our people **do not lose hope**, they are very **keen on sport**. I wish I could say that the war did not influence sport but definitely it has an effect on it because it suppressed the strive of the people to go out and participate in events. But **we do not have a choice**. Our youth continues to **do sports passionately and to make its best to reach results**.

Several times Dr. Popalzay says that sport is "*the only factor which unites the people*", "*the only good news on the TV*", "*the only thing which has the potential to change the way of thinking*". Considering the heterogenous ethnical structure of the Afghan society, the words of the General Secretary of the National Olympic Committee that during the sports events "*everyone is an Afghan*" sound extremely powerful. This statement is an important key to a direction for further work and development because namely identity problems are one of the most pressing issues which have to be considered in the process of social reconstruction of war-torn societies. Dr. Popalzay considers sport as a tool through which the effects of war on the children can be decreased. A new element in the analysis which was not found in the theoretical review on the topic is the power of sports to create role models. An inspiring example of transformation through sport is the personal story of Rohullah Nikpai who from a completely unknown person turns to be an international star who occupies a highly responsible and respected position in the state. On the other hand, in the response of Mr. Amiri to the same question, we see that two statements are repeated several times – "*keen/passion*" and "*we do not have a choice*". These phrases emphasize sport as a passion which encourages those who practice it to continue doing it denying the fear and obedience as optional choices. Sport here is a form of empowerment.

The obvious negative effects of the war on one hand, and the proven positive effects of sports on the other, justify the use of sport as a tool in the process of "healing" of a war-torn society. Traditionally, media has a considerable effect on shaping people's mindset and this becomes our motivation to study the place of sport in the media in Afghanistan.

Table 3. Interview: Media coverage of sports in Afghanistan

Dr. Mohammad Yunus Popalzay (NOC)	Mr. Sayed Saraf Amiri (USFA)
Together with sports, Afghanistan made great strides in media, **media freedom,** and media reach to the people. **Sports have always been close to the media.** Those **role models, sports heroes, and champions have always been presented in the media**. We have more than **40 TV channels** and **more than 170 radio channels**. I can assure you that **every** radio and **TV broadcast sports every day and follow those people who become a reason for pride** during the competitions. They are broadcasted **every morning.** There are several very famous TV channels like **TolaTV, Arayanot TV, and Shamshad TV. More than 20% of their program is a live sport**. Now there is another channel -3Sport which broadcasts **sport 24 hours**. Regarding the radio, there is another channel **"Azadi"** which is connected to the "Voice of America" which is also the most famous radio. Every Tuesday they broadcast a **3-hours show dedicated only to the sport**. Also, we as NOC every week make a press release and update our Twitter and Facebook as well as our website which is still under construction. These are mostly the instruments which are used and **the people are always happy to see such programs; people are always happy to see their heroes, the people who bring pride.** All the TV channels are private except for one and they are commercially oriented. They have their **own strategies.** For example**, ToloTV has a strategy for sport.** Every **Saturday** they broadcast **a two-hours show dedicated to the Martial Arts** and they invite athletes from foreign countries – Iran, Tajikistan, Russia, to compete with Afghans. This is very good but for them, this is a strategy to bring more profits and attract more sponsors and advertisers. On **the national TV and on national level** unfortunately **there is no strategy for sports broadcasting** but this is an interesting point which I will direct to our president to present it to the Ministry of Communications which controls and monitors all the media.	The TV's and the radios broadcast the big sports events. **Many people watch sports and follow sports.** For example, in a few days, there will be a Martial Art competition between an Athlete from Afghanistan and his opponent from Russia. There is more than a week to the match but the people are already researching, **they are thirsty to watch more.** I told you, the sports events **have a very positive impact on the people.** And when our athletes go abroad to present Afghanistan, this aims to show the world that the **Afghans are not terrorists;** this has **a very positive message to the other countries.** This is the reason why our people **are excited and follow the events.** In Afghanistan, there is only one sports TV channel – 3Sport but the other TV's also broadcast sports. For example, Roshan, the Prime League of Afghanistan is broadcasted live on one of the biggest TV channels – TolaTV. The smaller events or local events are broadcasted on 3Sport where are broadcasted many other sports events – national, international, championships, Olympic Games, World Cups, etc.

From the answer of Dr. Popalzay, we get very detailed information about the connection between media and sport in Afghanistan which is very typical for the global development of the Olympic movement. As Vladova (2018) says, the Olympic games nowadays are "a factor of global importance" and attract not only the interest of athletes and trainers but also the interest of millions of TV viewers and the media respectively (Vladova 2018). Accordingly, sports shows are

an important element from the program of every media in Afghanistan. From the social point of view, *"people are always happy to watch such programs", "people like to see their heroes who bring them happiness",* which is the reason for the media to start developing their strategies more and more considering the idea of broadcasting more sports which will guarantee them a good rating and profits, respectively. This symbiosis assures a sustainable mechanism that secures the place of sport among the society and maintains levels of joy and national pride. Here we see another aspect of the importance of international sports events. They become a tribune for the Afghan people from which through their athletes they send their message for peace and declare their desire to show another face of their country and nation.

The last question to the interviewees aims to get more information about the public response to sports success and whether the international achievements of the national teams manage to provoke the interest of the people in sport and increase the number of sport participants.

Пълния текст четете в „Стратегии на образователната и научната политика", кн. 4, 2021 г.

Рекламна тарифа

на Национално издателство за образование и наука „Аз-буки“

София 1113, бул. „Цариградско шосе“ № 125, бл. 5, тел.: 02/420-04-70, 02/420-04-71; azbuki@mon.bg; www.azbuki.bg

Вестник „Аз-буки“

1. Стандартни карета на вътрешна страница:

Размер	Черно-бяло	+1 цвят	Пълноцветно
1/1 страница – 256 мм/388 мм	780,00 лв.	900,00 лв.	985,00 лв.
1/2 страница – 256 мм/194 мм – 125 мм/388 мм	410,00 лв. 410,00 лв.	460,00 лв. 460,00 лв.	510,00 лв. 510,00 лв.
1/4 страница – 256 мм/97 мм – 125 мм/194 мм	230,00 лв. 230,00 лв.	258,00 лв. 258,00 лв.	270,00 лв. 270,00 лв.
1/8 страница – 125 мм/97 мм – 83 мм/147 мм	115,00 лв. 115,00 лв.	129,00 лв. 129,00 лв.	135,00 лв. 135,00 лв.
каре (83 мм x 50 мм)	30,00 лв.	43,00 лв.	45,00 лв.

2. Цени за реклама на първа и последна страница – по договаряне

3. Влагане на стандартни вложки с тегло до 20 г – 80 лв. за 1000 бр.

4. Влагане на нестандартни вложки – по договаряне.

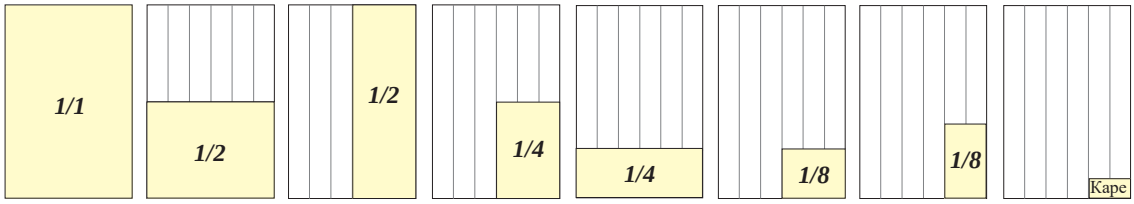

Научно-методическите списания на издателство „Аз-буки“

1. Цена за вътрешна страница (в левове)

Размер	Черно-бяло	+1 цвят	Пълноцветно
1/1 страница	90 лв.	130 лв.	180 лв.
1/2 страница	50 лв.	70 лв.	90 лв.
1/4 страница	30 лв.	45 лв.	70 лв.

2. Цена за реклама на втора корица: цена за вътрешна страница + 60% оскъпяване

3. Цена за реклама на трета корица: цена за вътрешна страница + 40% оскъпяване

4. Цена за реклама на четвърта корица: цена за вътрешна страница + 100% оскъпяване

5. Размер на една печатна страница в списанията на НИОН „Аз-буки”:

a. Обрязан формат: 167 мм x 233 мм **b.** Необрязан формат: 171 мм x 240 мм

6. Влагане на вложки – по договаряне.

Забележка:

Всички посочени цени са без ДДС.

Отстъпки при брой и обем публикации или комбинирана реклама в няколко издания на издателство „Аз-буки“ – по договаряне.

Тарифата е в сила от 1 юли 2017 г.